

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Andra kammaren.

Nr 30.

Onsdagen den 30 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 276, angående viss ändring i planen för om- och tillbyggnad av residensbyggnaden i Östersund; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 277, angående försäljning av en kronan såsom danaarv efter änkan Erica Christina Josephina Fahlström, född Dufwa, tillfallen fastighet.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av herr *Anderssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan, att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa spörsmål angående vissa arbetens utlämnande till enskilda företagare m. m. blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 123—131 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 5.

Härefter föredrogos vart för sig bankoutskottets

memorial, nr 28, angående avskrivning av vissa osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor; och

utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

Andra kammarens protokoll 1930. Nr 30.

§ 6.

*I fråga om
en planmässig
rationalisering
av jordbrukets
byggnads-
verksamhet.*

Till avgörande företogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, med anledning av väckt motion angående åtgärder för främjande av en planmässig rationalisering av jordbrukets byggnadsverksamhet.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 382, hade herr *Aronson m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till åtgärder för främjande av en planmässig rationalisering av jordbrukets byggnadsverksamhet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Aronson: Herr talman! Jag har dristat mig att begära ordet för att säga något till försvar för en motion, som är avstyrkt av ett enhälligt utskott. Att en motionär på detta sätt får sin motion avstyrkt, är ju icke alltför ovanligt, och det bruka vederbörande få finna sig i. Även jag och mina medmotionärer skulle i detta avseende ha resignerat, om vi kunnat godkänna de slutsatser, vartill utskottet kommit efter sin prövning av det föreliggande ärendet. Jag vågar naturligtvis icke förutsätta, att kammarens ledamöter haft tid och intresse till övers för ett tillräckligt grundligt studium av det märkliga aktstycke, som föreligger i form av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2. Jag nödgas därför be att få taga några minuter i anspråk för en hastig rekapitulation av ärendet.

Motionen går ut på yrkande om en skrivelse med begäran om utredning och förslag rörande åtgärder för främjande av en planmässig rationalisering av jordbrukets byggnadsverksamhet. Motionärerna ha påpekat, hurusom rationaliseringen av byggnadsverksamheten på detta område måste anses vara ett betydelsefullt led i jordbrukets rationalisering i dess helhet. Man påvisar bland annat, att utvecklingen gjort stora framsteg på jordbruksbyggnadernas område, men att denna byggnadsverksamhet fortfarande ofta följer slentrianmässiga linjer. Den moderna byggnadskonsten har visserligen i en del fall kommit till användning, men detta gäller så gott som uteslutande större egendommars byggnader. De små jordbrukarna ha i allmänhet ej ansett sig ha råd att anlita den sakkunniga hjälp, som skulle vara nödvändig för att kunna uppföra byggnader efter mera moderna principer. Man har också påvisat, hurusom byggnadskapitalet i jordbruksfastigheterna är synnerligen stort. Genom omsorgsfulla utredningar är det ådagalagt, att detta kapital utgör minst 75 % av det i fastigheterna investerade kapitalet. Det har ju — med all rätt för resten — gjorts ganska mycket från statens sida för att underlätta förbättrade brukningsmetoder i avseende å jordens och boskapens skötsel. Men så vitt jordbruksbyggnaderna angår, har hittills gjorts så gott som ingenting. Motionärerna anse, att staten genom en jämförelsevis obetydlig uppoffring skulle kunna göra avsevärd nytta, om den ville tillhandagå med hjälp på sådant sätt, att kostnaderna för anlåtande av sakkunnig hjälp för vederbörande icke bli avskräckande.

Motionen har som sagt prövats av andra tillfälliga utskottet, och utskottet har i sin ordning remitterat den till åtskilliga myndigheter, såsom lantbruksstyrelsen, jordbrukstekniska föreningen och Sveriges allmänna lantbrukssällskap, varjämte lantbruksstyrelsen har remitterat motionen till landets samtliga hushållningssällskap. Alla sällskapens förvaltningsutskott utom två ha lämnat svar på remissen. Det märkliga är, att alla dessa utlåtanden äro mer

eller mindre ivrigt tillstyrkande. Genom vänligt tillmötesgående från sekretariatet i utskottet har jag satts i tillfälle att studera utlåtandena. Man är i allmänhet besjälad av den önskan att få något åtgjort i ifrågavarande avseende. Även lantbruksstyrelsen och jordbrukstekniska byrån samt Sveriges allmänna lantbrukssällskap ha avgivit utlåtanden av liknande slag. Det kan sålunda konstateras, att utlåtandena samfällt varit synnerligen välvilliga mot motionen i fråga.

Även utskottet har kommit till en liknande uppfattning. Utskottet framhåller, att man finner de av motionärerna föreslagna åtgärderna utgöra ett viktigt led i den rationaliseringssträvan, som förordats till förbättrande av jordbrukets bärighet, och att man delar motionärernas och de hörda myndigheternas uppfattning därutinnan, att det är ett angeläget önskemål, att utredning snarast verkställes rörande förslag till åtgärder för främjande av en planmässig rationalisering av jordbrukets byggnadsverksamhet. Nu skulle man väl väntat sig, som en logisk följd av detta uttalande, ett tillstyrkande av motionen. Men utskottet gör här en saltomortal och yrkar avslag å densamma. Det må icke förvåna, om man under sådana förhållanden har litet svårt att känna sig tillfreds med den slutsats, vartill utskottet kommit.

Man skulle ha kunnat tro, att utskottet haft några synnerligen starkt bärande skäl att åberopa, när man på detta sätt desavuerat alla de utlåtanden man fått. Jag skall be att få granska de skäl, varpå utskottet bygger sin uppfattning.

Utskottet säger sig hysa den meningen, att föreliggande fråga inrymmer i de direktiv, som den sittande jordbruksutredningen fått sig förelagda, och förutsätter, att förenämnda utredning kommer att ägna ifrågavarande spörsmål en ingående omprövning och framlägga därav betingade förslag. Jag drog den slutsatsen, när jag läste detta, att utskottet upptäckt något i jordbruksutredningens direktiv, som ger en bestämd borgen för att denna fråga blir upptagen till behandling. Jag sökte för den skull reda på dessa direktiv för att kunna konstatera, vad utskottet kan åberopa till stöd för sitt ståndpunktstagande; jag har direktiven här enligt ett utdrag ur Post- och Inrikes tidningar för fredagen den 17 augusti 1928. Jag har noggrant genomläst direktiven men har icke kunnat finna ett ord, som på något sätt binder jordbruksutredningen att befatta sig med detta spörsmål. För all del: det kan icke påstås, att jordbruksutredningen skulle vara *förhindrad* att upptaga frågan till prövning, men det är ingenting, som bestämt pekar på att saken kommer att bli föremål för dess behandling. Det synes mig då vara synnerligen nonchalant av utskottet att efter att ha besvärat med begäran om dessa utlåtanden anse frågan vara så betydelselös, att man avstyrker motionen. Det förefaller mig icke kunna skada vare sig jordbruksutredningen i dess helhet eller den sak, varom här nu är fråga, om man gått med på motionärernas hemställan och tillstyrkt en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Det skulle vara ganska intressant att veta, vad utskottet menat, när man remitterat motionen till alla dessa institutioner och myndigheter. Meningen kan naturligtvis icke ha varit den, att man ämnade tillmäta de erhållna uttalandena någon betydelse, eftersom man intagit en ståndpunkt som står i rak motsats till den som i utlåtandena kommit till synes. Jag förmodar, att den stundande debatten skall ge svar på denna min fråga.

Då det sålunda är konstaterat, att det inom landet finns en allmänt utbredd mening att något i det av motionärerna påyrkade avseendet göres, tror jag icke, att jag alltför mycket missbrukat min yttranderätt, då jag velat påkalla kammarens uppmärksamhet för denna fråga. Jag tillåter mig ock hemställa, att kammaren i trots av utskottets avstyrkande utlåtande skall gå motionärernas önskan till mötes och sålunda besluta en skrivelse uti ifrågavarande syfte.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

*I fråga om
en planmässig
rationalisering
av jordbrukets
byggnads-
verksamhet.*
(Forts.)

*I fråga om
en planmässig
rationalisering
av jordbrukets
byggnads-
verksamhet.*
(Forts.)

Herr Olson i Göteborg: Herr talman! Den föregående ärade talaren har med sitt slutyrkande tydligt visat, att han icke trängt in i och förstått den välvilja, som utskottet otvivelaktigt lagt i dagen genom sin motivering och även genom klämman i utlåtandet. Jag behöver vid detta tillfälle icke ingå på sakfrågan, då det är uppenbart, att några meningsskiljaktigheter här icke råda och talaren ej heller klandrat utskottet på denna punkt. Däremot ansåg han, att utskottet genom en saltomortal kommit till en helt annan kläm än som motiverats av den välvilliga uppläggningsen av utlåtandet i allmänhet.

Det är alldeles riktigt, att det är rent formella skäl, som föranlett utskottet att komma till en avstyrkande hemställan. Men orsaken är icke någon formalism i den klandrande mening man plägar inlägga i detta ord, utan avgörande hava varit sådana formella skäl, som bruka ha värde och klang här i kammaren. Motionärerna ha själva tänkt sig, att jordbruksutredningen skulle komma i betraktande för utredandet av denna fråga. Man har endast velat förbehålla åt Kungl. Maj:t att bestämma, huruvida jordbruksutredningen skall bli den institution, som verkställer undersökningen, eller om den skall överlämnas till någon annan. Utskottet har liksom lantbruksstyrelsen efter prövning av frågan kommit till det resultatet, att jordbruksutredningen utan tvivel måste taga upp spørsmålet till behandling, då detsamma ligger inom ramen för dess direktiv.

Nu säger herr Aronson, att någon bestämd borgen för att jordbruksutredningen tager upp frågan på detta sätt kan han icke finna av direktiven. Men direktiven äro så hållna, att det skulle finnas många andra frågor, som jordbruksutredningen icke heller kunde taga upp, om man enbart skulle gå efter vad som positivt framhålles i direktiven. Skulle nu kammaren biträda utskottets uppfattning i detta hänseende genom att bifalla utskottets avstyrkande hemställan, som grundar sig på övertygelsen, att jordbruksutredningen skall taga upp spørsmålet till prövning, så kan den säkerligen icke underlåta att göra detta — precis i den ordning som motionärerna önskat och med den snabbhet som av dem förutsatts.

Motionären ställde en direkt fråga till utskottet. Han ville lägga saken så, att vi genom det resultat, som vi kommit till, skulle ha desavuerat de myndigheter, som avgivit utlåtande — en uppfattning, som jag för min del inte kan dela — och han frågade direkt, vad meningen är med att överhuvud taget remittera, när man, efter att ha fått tillstyrkande utlåtanden från så gott som alla håll, ändock avstyrker. Jag vill gentemot detta ännu en gång understryka, att vi ha endast formellt avstyrkt begäran om skrivelse till Kungl. Maj:t, men vi ha uttryckligt som möjligt tillstyrkt, att en utredning kommer till stånd, och då kan man väl inte säga, att vi desavuerat de myndigheter, som avgivit utlåtande. Hushållningssällskap ha lämnat sina välvilligt hållna utlåtanden till lantbruksstyrelsen, men säger inte lantbruksstyrelsen själv i sitt utlåtande, att den anser, att detta uppdrag enligt lantbruksstyrelsens förmenande sammanfaller med det uppdrag, som lämnats jordbruksutredningen? Jag tycker, att då är det väl inte ett desavuerande av de myndigheter, som lämnat utlåtande när vi kommit till samma resultat som lantbruksstyrelsen. Utskottet bygger ju på denna myndighets slutsats och går fram på den linje, som av denna myndighet anvisats. Jag vill sammanfatta, att i sak ha alla myndigheter varit eniga, och utskottet har varit enigt med motionärerna därom, att en utredning bör verkställas, och att den bör verkställas snart. Om det varit så, att det inom utskottet gjorts gällande någon annan riktning, som bestred nödvändigheten av denna frågas utredning, som inte hade erkänt betydelsen av den, ja, då är det mycket sannolikt, att utskottet delat sig i två delar. Den ena delen hade då yrkat på en skrivelse möjligen, men det är inte

sagt, att det varit utskottets majoritet, och det är föga sannolikt, att därmed något reellt vunnits.

Så ligger saken till; och jag vill sluta med att säga, att när det inte inom utskottet föreligger någon meningsskiljaktighet om frågans betydelse eller om nödvändigheten av att en utredning verkställes, utan blott formella skäl föranlett utskottet välja en annan linje för frågans utredande än motionärerna föreslagit, och därför funnit sig böra avstyrka motionen, och slutligen, när det här rör sig om en rent teknisk fråga, där det inte finns några som helst andra synpunkter, som inverka på den, än de tekniska spörsmål, som man genom utredning vill ha klarlagda, då är det väl bättre, att ett utskott enhälligt går på en så välvillig linje, som här varit fallet, än att utskottet skulle vara splittat i en något mindre välvillig del och en del, som anslutit sig till föreliggande motivering med den enda skillnaden i förhållande till det nuvarande resultatet, att klämman tillstyrkt en efter allt att döma överflödig skrivelse till Kungl. Maj:t.

Jag anser, att jag med dessa ord motiverat utskottets inställning till denna fråga, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Aronson: Herr talman! Jag måste bekänna, att jag fortfarande inte kan förstå utskottet på denna punkt. Jag har inte kunnat fatta utskottets ärade ordförande på annat sätt, än att han menar, att en välvillig motivering till avstyrbandet av denna motion skulle vara ungefär detsamma, som om utskottet gått motionärernas önskan till mötes. Jag skulle kunna förstå utskottet därutinnan, om jag hade kunnat tänka mig, att andra kammarens andra tillfälliga utskott haft befogenhet att giva direktiv åt en kommitté, som är tillsatt av Kungl. Maj:t. Men jag känner inte till, att någon sådan befogenhet förefinnes, och om utskottet nu genom en välvillig motivering så att säga givit en vink åt jordbruksutredningen, att denna möjligen skulle kunna upptaga frågan till behandling, kan jag för min del inte däruti se någon som helst borgen för att denna fråga blir upptagen så snart och till så noggrann behandling, som förhållandena enligt de ingångna utlåtandena otvivelaktigt skulle motivera.

Vad beträffar lantbruksstyrelsens utlåtande, som av utskottets ärade ordförande här åberopats, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att lantbruksstyrelsens uppfattning skiljer sig inte så litet från utskottets. Utskottet uttalar en förmodan, att den ifrågavarande saken kommer att upptagas till behandling av den sittande jordbruksutredningen på grund av dennas direktiv och att det inte skulle behövas något vidare för att frågan skulle bli upptagen. Lantbruksstyrelsen återigen säger, att den ansluter sig till förvaltningsutskottets i Kristianstads läns hushållningssällskap förslag, att frågan måtte överlämnas till jordbruksutredningen för vidare åtgärd. Där har man sålunda inte förutsatt, att jordbruksutredningen på grund av sina direktiv redan nu skulle vara skyldig att upptaga frågan.

Hade andra kammarens andra tillfälliga utskott gjort ett sådant uttalande, att frågan skulle överlämnas till jordbruksutredningen, hade det förvisso inte kunnat komma till den slutsats, som det gjort, d. v. s. ett rent avstyrbande av motionen, och då hade jag inte behövt besvara kammaren med några anföranden i dag. Men det är denna väsentliga skillnad, som jag anser böra påtalas, och som jag anser vara av nog så stor betydelse.

Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande om bifall till motionen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå

*I fråga om
en planmässig
rationalisering
av jordbrukets
byggnads-
verksamhet.*
(Forts.)

*I fråga om
en planmässig
rationalisering
av jordbrukets
byggnads-
verksamhet.*

(Forts.)

samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr tal-
mannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propo-
sitionen. Herr Aronson begärde emellertid votering, i anledning varav efter
given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt an-
slogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan
i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag på utskottets berörda hemställan,
bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voterings-
propositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämp-
ning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för
ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos vart för sig konstitutionsutskottets
memorial, nr 21, med förslag till utredning angående riksdagens arbetsfor-
mer; samt

utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckt motion angående vissa mindre förändringar i riks-
dagens arbetsformer; och

nr 23, i anledning av väckt motion angående ökning av antalet ledamöter i
statsutskottet.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial och utlåtanden hem-
ställt.

§ 8.

*Ang.
minskning av
antalet
ledamöter i
riksdagens
kamrar m. m.*

Å föredragningslistan var vidare uppfört konstitutionsutskottets utlåtande,
nr 24, i anledning av väckt motion angående minskning av antalet ledamöter
i riksdagens kamrar m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion,
nr 398, hade herr *Anderson* i Linköping *m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte
besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjlig-
heten av en minskning av det nuvarande antalet ledamöter av riksdagens båda
kamrar samt i samband därmed rörande de ändringar i riksdagens arbetsformer,
som erfordrades för ernående av större planmässighet och effektivitet i riks-
dagsarbetet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, i den mån den ej kunde anses
besvarad genom vad utskottet hemställt i sitt memorial, nr 21, med förslag till
utredning angående riksdagens arbetsformer icke måtte till någon riksdagens
åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Gustafson* i Kasenberg.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Anderson* i Linköping: Herr talman! Då jag lovar att inskränka mig
till att i största korthet yrka bifall till min motion, beror det inte på att

jag tillmäter denna fråga mindre betydelse nu, än jag gjort förut, utan förhållandet är ju det, att jag mycket väl vet, att kammaren anser denna fråga tillräckligt utdebatterad; och då dessutom på dagens föredragningslista stå så många andra frågor, är det nog en allmän önskan, att det blir så lite diskussion som möjligt om denna sak.

Jag vill endast här ha sagt, att när kammaren nu i dag ånyo kommer att avslå denna motion, är därmed frågan inte bragt ur världen. Den kommer igen. Den hade i år framlagts i ett annat sammanhang än tidigare, i det att min motion innehöll dels ett yrkande om utredning angående riksdagens arbetsformer, dels ett yrkande på utredning om möjligheten av minskning av riksdagsmännens antal. Jag anser nämligen, att dessa båda frågor stå i synnerligen nära samband med varandra. Samma uppfattning hade reservanterna i 1927 års konstitutionsutskott, och en av dessa reservanter är konstitutionsutskottets nuvarande ordförande, professor Reuterskiöld. Jag hade väntat att finna hans namn under reservationen även i år, då min motion ju i huvudsak gick på de linjer, som han förordade 1927, men professor Reuterskiöld har inte aktat nödigt att reservera sig. Vad han har för skäl för detta, känner jag ej. Jag beklagar, att han synes ha glömt, vad han med eftertryck gjorde gällande i debatten 1927, nämligen att man inte vid behandlingen av denna fråga bör vänta, tills opinionen utanför riksdagen kräver en ändring. Det förefaller mig, som om opinionen utanför riksdagen med allt större skärpa kräver en ändring såväl i fråga om riksdagens arbetsformer som i fråga om riksdagens medlemsantal.

Nu har andra kammaren för några minuter sedan utan debatt och utan votering beslutat en utredning rörande riksdagens arbetsformer. Jag tror det hade varit klokt, om kammaren i denna utredning tagit med även frågan om riksdagsmännens antal, ty den står, som jag sade, i mycket nära samband med frågan om riksdagens arbetsformer. En verkligt genomgripande rationalisering av riksdagens arbetsformer låter sig knappast genomföras utan en minskning av riksdagens medlemsantal. Nu äro ju direktiven för den nyss beslutade utredningen så pass allmänt hållna, att man skulle kunna tänka sig, att under de överläggningar, som bliva resultat av denna utredning, även frågan om riksdagens medlemsantal kan komma upp. Om så inte blir fallet, kommer frågan säkerligen på andra vägar åter till riksdagen.

Herr talman! Då jag delar den uppfattning, som professor Reuterskiöld år 1927 gav uttryck åt, men som han nu glömt, nämligen att det är klokt, att riksdagen inte väntar, till dess opinionen utanför riksdagen kräver en ändring, utan att riksdagen själv på eget initiativ bör taga upp denna fråga, ber jag att få yrka bifall till min motion.

Herr Björck i Kristianstad: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Schött: Herr talman! Mitt intresse för den reform, som den ifrågasvarande motionen avser, nämligen minskning av riksdagsmännens antal, daterar sig inte från i går. Det väcktes redan för flera år sedan, då man började diskutera frågan om utökning av riksdagstiden. Från flera håll ansåg man, att riksdagstiden borde utökas antingen med juni månad eller också med en höstsession. Och denna fråga om riksdagstidens utökning är ju ännu aktuell, ty som vi alla veta, hinner riksdagen aldrig avslutas inom den därför bestämda tiden, utan den brukar räcka till bortåt medio av juni månad trots den forcing, ja kanske alltför starka forcing av riksdagens arbete, som äger rum under maj månad. Genom den föreslagna reformen synes den av mig berörda frågan kunna få sin enklaste lösning, ty enligt mitt förmenande komme genom en minskning av riksdagsmännens antal den nu bestämda tiden mycket

Ang.
minskning av
antalet
ledamöter i
riksdagens
kamrar m. m.
(Forts.)

Ang.
minskning av
antalet
ledamöter i
riksdagens
kamrar m. m.
(Forts.)

väl att räkna till, ja t. o. m. att kunna förkortas, enär man då hade att förvänta färre motioner och kortare debatter i kamrarna.

En given följd av denna minskning av riksdagsmännens antal bleve, att även antalet utskottsledamöter komme att reduceras, en förändring, som säkerligen skulle medföra en snabbare arbetstakt, ty litet var känna vi till, att ju flera medlemmar, som finnas i en kommitté eller ett utskott, ju längre kommer alltid arbetet att vara.

Att avsevärda besparingar skulle vinnas genom en minskning av riksdagsmännens antal, anser jag mig knappast behöva påpeka. Men dessa besparingar, hur betydande de än kunna förväntas bli, skulle ej föranlett mig att ett ögonblick reflektera på det föreliggande förslaget, om jag det minsta fruktat, att riksdagsarbetet skulle bli lidande därav. Jag tror i stället, att följden skulle bli den motsatta, nämligen att riksdagsarbetet skulle vinna på reformen, ty det är väl ändå inte utan att man även här kan tillämpa det gamla ordspråket: »Ju flera kockar, ju sämre soppa.» Biskop Billing talade en gång i riksdagen om divisionsansvar, d. v. s. att ansvars känslan minskades, ju flera som delade ansvaret för ett beslut. Är denna åsikt riktig, vilket jag förmenar, att den är, så skulle den föreslagna reformen att minska riksdagsmännens antal medföra en vinst av oskattbart värde.

Det synes mig, att man ej heller bör underskatta betydelsen av att genom en kraftig beskäring av riksdagsmännens antal vunnas, att riksdagsmännen icke bleve flera än att alla kunde beredas tillfälle att mera aktivt deltaga i riksdagsarbetet.

Nu vet jag alltför väl, att man inom riksdagen är föga välvilligt stämd mot reformen i fråga, men om sympatierna inom riksdagen äro små, så tror jag de äro så mycket större utom riksdagen, och jag är fullt och fast övertygad om, att om denna fråga komme att underställas en folkomröstning, så skulle den mening, jag omfattar, säkerligen avgå med seger. Och som vi alla bekänna oss till demokratin, för vilken det gäller att avlyssna folkmeningen, har man ju också all anledning hoppas, att intresset för förslaget om en minskning av riksdagsmännens antal småningom skall ökas även inom riksdagen.

Då jag således tror, att ifrågavarande reform icke blott skulle medföra avsevärda besparingar utan även ha ett hälsobringande inflytande på riksdagsarbetet, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Ivar Anderson m. fl. väckta motionen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Anderson i Linköping, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckta motioner om utvidgning av tillämpningsområdet för lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Vid härpå skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av väckt motion angående ny lagstiftning om mått och vikt, be-
gärdes ordet av motionären

*Ang.
ifrågasatt ny
lagstiftning
om mått och
vikt.*

Herr **Weibull**, som yttrade: Herr talman! Utskottet har i huvudsak kommit till samma uppfattning som jag rörande *behovet* av en ny lagstiftning på området, och utskottets avslagsyrkande innebär i realiteten en erinran till Kungl. Maj:t att utredningen av frågan bör upptagas i sammanhang med vissa internationella lagstiftningsförhållanden på detta område.

Det är visserligen sant, att vissa måttenheter icke ännu slutligt internationellt fastställts, men detta har icke utgjort något hinder för andra länder att för sig fastställa enheter, som skola gälla, till dess internationell enighet kommer till stånd. Det förefaller i varje fall mer logiskt, att en lagfäst enhet finnes, än att det icke alls finnes någon enhet. Det är emellertid ingalunda denna del av lagstiftningen, som har något större intresse för industri och handel.

Vad näringslivet har behov av, det är en förordning, som klart och tydligt utsäger, vilka mått och vikter, som få begagnas, huru dessa skola undergå justering och omjustering, vilka felaktigheter, som skola anses tillåtna, m. m.; och framför allt gäller det, att denna förordning tager hänsyn till den senare tidens utveckling och icke till hurudana förhållandena voro vid slutet av förra seklet. Mynt- och justeringsverket har dock konstaterat, att av vissa vägtyper, som användas i allmänna handeln, ända till 54 % ligga utom lagens rämärken i avseende på felvisning.

Enligt min åsikt, vilken även synes delas av den sakkunniga myndigheten, föreligger intet hinder av internationell art att redan nu företaga en omarbetning av 1885 års förordning i sådana delar, som äro av verklig betydelse.

Under sådana förhållanden bör man kunna vänta, att Kungl. Maj:t snarast åter igångsätter den utredning, som på sin tid blev avbruten, om en ny lagstiftning om mått och vikt.

Jag har, herr talman, intet yrkande i denna punkt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Till behandling upptogs nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av väckt motion om rätt för suppleant i utrikesnämnden att vid förfall för ledamot inträda i nämnden.

*Ang. rätt för
suppleant i ut-
rikesnämnden
att vid förfall
för ledamot
inträda
i nämnden.*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 243, hade herr *David K. Bergström* föreslagit, att riksdagen såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling ville antaga följande förslag till ändrad lydelse av § 50 riksdagsordningen:

§ 50.

Den i 54 § regeringsformen — — — sina befattningar.

Suppleant inträde i nämnden, när ledamot avgår eller får förfall. Beträf-

Ang. rätt för
suppleant i ut-
rikesnämnden
att vid förfall
för ledamot
inträda
i nämnden.
(Forts.)

fande den ordning, som vid inträde skall iakttagas mellan suppleanterna, gälla enahanda bestämmelser som i fråga om suppleants inträde i utskott.

Konungen — — — — — förordnar Konungen.
Skulle — — — — — nämnden sammankallad.
Ledamot — — — — — bestämda grunder.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 50 riksdagsordningen.

Den i 54 § regeringsformen — — — — — sina befattningar.

Inträffar ledighet i nämnden, inträde suppleant såsom ledamot i den avgångnes ställe. Har ledamot hos Konungen anmält förfall, må suppleant kallas att i den frånvarandes ställe tjänstgöra i nämnden. Beträffande den ordning, som vid inträde skall iakttagas mellan suppleanterna, gälla enahanda bestämmelser, som i fråga om suppleants inträde i utskott. Ej må den, som är suppleant, i annat fall än här ovan sägs övervara nämndens sammanträden.

Konungen sammankallar — — — — — förordnar Konungen.
Skulle — — — — — sammankallad.
Ledamot — — — — — grunder.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Reuterskiöld* förklarat, att han på anförda skäl inom utskottet avstyrkt förslaget.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Konstitutionsutskottet har ju vid innevarande års riksdag särskilt ägnat sin kärleksfulla omvårdnad åt utrikesnämnden, och i det föreliggande utlåtandet ha vi ett prov på denna omvårdnad. Här föreslås nämligen på grund av en motion, att utrikesnämndens ledamöter skulle begåvas med suppleanter över hela linjen, givetvis lika många till antalet som ledamöterna och med annan uppgift än de nuvarande suppleanterna.

Då jag haft äran att tillhöra utrikesnämnden i sex års tid, så har jag själv kunnat bilda mig en uppfattning om, hur detta suppleantskap skulle kunna tänkas verka. Jag har alltid haft klart för mig, att skall det överhuvud vara någon mening med utrikesnämnden, så är det nödvändigt, att ledamöterna mycket kontinuerligt närvara vid sammanträdena. Har man fått detta uppdrag, så lämpar det sig just icke att vara med på det ena sammanträdet och borta från det andra. Många gånger ligger ett ärende så till, att det förekommer i sin utveckling ett par tre gånger vid olika sammanträden, och då förstår ju var och en, att det blir just ingen mening i det hela, om en suppleant skulle inkallas någon av dessa gånger.

Det är också en erfarenhet, som jag gjort på andra områden, och den säger mig, att så snart det finnes suppleanter att tillgå, så ha de ordinarie ledamöterna inte den där starka känslan av att de skola själva fullgöra det uppdrag, de åtagit sig. Om jag tänker på, huru uppdraget att vara ledamot i utrikesnämnden har fullgjorts under den tid jag tillhört nämnden, och i vad mån ledamöterna varit närvarande vid sammanträdena, så har det verkligen förvånat mig, att det varit så få luckor bland ledamöterna. Alla och envar ha tydligen sökt att så vitt möjligt vara närvarande. Det är således klart, att av den anledningen behövs icke den nu föreslagna förändringen.

Nu har ju en tendens gjort sig gällande, att de, som skola sitta i utrikesnämnden nästan borde vara stockholmare allesammans, och jag förstår ju, att om en ledamot och hans suppleant båda äro bosatta i Stockholm, den förre kanske har möjlighet att en liten smula informera denna suppleant om vad som skall förekomma vid ett sammanträde. Men det blir en annan sak med oss, som äro bosatta i landsorten. Där få vi många gånger handlingarna så sent, att det är nätt och jämnt man hinner läsa igenom dem, innan uppresan skall anträdas. Det har även hänt, att jag fått telegrafisk kallelse, och då förstå ju herrarna, att det blir ännu mera omöjligt. Den som är suppleant för mig i utrikesnämnden — d. v. s. den som inträder i nämnden, om jag skulle avgå — bor, om icke precis i andra ändan av Sverige, så dock på ett högst väsentligt avstånd från min hemort. Det skulle vara alldeles omöjligt, i händelse jag skulle anmäla, att jag hade förfall, att hinna informera denna suppleant vare sig med handlingar eller på annat sätt.

När nu utskottet talar om att de partier, som äro representerade av ett litet antal ledamöter i utrikesnämnden, skulle vara särskilt angelägna att få dessa här suppleanterna, så vill jag erinra om att bondeförbundet har det minsta antalet ledamöter i utrikesnämnden, men jag förklarar icke desto mindre bestämt, att jag icke är det minsta angelägen om denna förändring. Jag vill icke ha den, ty jag tror icke, att den är nödvändig, och denna min uppfattning sammanhänger också med min allmänna åskådning i fråga om arbetet i nämnden. Skall detta arbete bli till något gagn i stort för landet, så får utrikesnämnden icke sammankallas för alla möjliga smärre frågor, så snart de endast beröra utrikesförhållanden. När det gäller stora, betydelsefulla och avgörande frågor, då bör nämnden däremot givetvis höras, men då är det också nödvändigt, att de, som sitta där, äro närvarande så ofta som möjligt och därigenom förvärva en smula vana vid detta slags ärenden. Jag tror icke jag kan minnas ett enda sammanträde i nämnden, där en ledamot, som bevistade sitt första sammanträde i nämnden, någonsin yttrat ett enda ord. Redan av den orsaken tror jag det skulle bli en mycket kraftig reform baklänges, om riksdagen ginge med på vad konstitutionsutskottet här föreslår.

Jag ser verkligen detta helt och hållet ur landets synpunkt, och jag är för min del förvissad om, att ledamöterna i utrikesnämnden, just till följd av att de icke ha några suppleanter, lägga sig vinn om att själva deltaga i arbetet, när detta påkallas. Under sådana förhållanden tror jag också, att denna institution har möjlighet att göra något gagn för vårt land, men skall den nedsjunka till att arbeta ungefär så som ett vanligt utskott, då tror jag gagnet av denna nämnd blir relativt litet, om ens något.

Det är alltså av intresse för utrikesnämnden och dess verksamhet, som jag icke kan gå med på det föreliggande förslaget, och jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på konstitutionsutskottets hemställan.

Herr *Magnusson* i Tumhult instämde häruti.

Herr *Björck* i Kristianstad: Herr talman! Denna fråga kan, såvitt jag förstår, icke betraktas som någon stor fråga, och den torde ej heller betraktats så inom konstitutionsutskottet. Men då en representant för ett av de mindre partierna gjort framställning om att man skulle företaga en grundlagsändring i syfte, att en suppleant skulle kunna inträda för den ordinarie ledamoten i händelse av förfall för denne, så har utskottet icke ansett sig böra ställa sig ovilligt till en sådan framställning, och det är därför, som utskottet också kommit med detta förslag till grundlagsändring.

Den föregående ärade talaren framhöll, att han som representant för ett mindre riksdagsparti icke var angelägen om denna reform. Jag skulle dock

Ang. rull för suppleant i utrikesnämnden att vid förfall för ledamot inträda i nämnden.
(Forts.)

*Ang. rätt för
suppleant i ut-
rikesnämnden
att vid förfall
för ledamot
inträda
i nämnden.*

förmoda, att han i alla fall icke blir ledsn, om detta förslag genomfördes, ty jag vill högst ogärna göra honom ledsn.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Herr Björck behöver visst icke bekymra sig för min skull, om jag blir ledsn, jag klarar nog själv den saken, och det har förresten inte det minsta att göra med den här frågan. Men det får jag säga, att om herr Björck i konstitutionsutskottet intar en viss ställning till en fråga, för att andra personer icke skola bli ledsna, så tror jag herr Björck har ett mycket dåligt rättesnöre för sitt ståndpunktstagande. Det ser verkligen ut, som om konstitutionsutskottet skulle vara ute på sådana vägar i år, men jag trodde inte, att utskottets medlemmar så öppet skulle tala om den saken.

Jag har ju redan angivit skälen, varför jag anser, att förslaget om suppleanter i utrikesnämnden icke bör bifallas, och herr Björck kan aldrig komma ifrån det klara faktum, att i en institution, där ledamöterna icke ha några suppleanter, som inträda vid förfall för dem, ledamöterna, i vad på dem ankommer, söka göra allt för att själva kunna vara närvarande vid sammanträdena. Det är just detta, som är så viktigt, när det gäller sådana frågor, som förekomma i utrikesnämnden.

När nu herr Magnusson i Tumhult, som dock tillhör ett av de större partierna, instämt med mig, då tror jag, att herr Björck kunde betrakta vad jag anfört såsom skäl för min ståndpunkt och icke tala om att han biträtt detta förslag i förhoppning att jag icke skulle bli ledsn.

Herr Björck i Kristianstad: Jag trodde icke, att jag med mitt lilla inpass, som icke var illa menat, skulle riskera att förlänga debatten. Jag vill nu endast tillägga, att när herr Olsson i Kullenbergstorp uppfattade mitt yttrande så, att jag skulle ha intagit min ståndpunkt i utskottet för att icke göra honom ledsn, måste jag rätta denna missuppfattning. Jag tänkte icke alls på herr Olssons i Kullenbergstorp stämning, när ärendet behandlades i konstitutionsutskottet. Då jag i mitt förra anförande vidhöll den uppfattning, som jag på sakliga skäl anslöt mig till i konstitutionsutskottet, så gjorde jag detta så mycket hellre, som jag trodde, att herr Olsson i Kullenbergstorp icke skulle bli ledsn, om riksdagen bifölle det här föreliggande förslaget.

Jag vågar fortfarande hoppas, att kammaren måtte bifalla förslaget, och vidhåller alltså mitt yrkande.

Herr Hansson i Stockholm: Jag förstår icke, varför man skall motsätta sig detta yrkande om inkallande av suppleanter i utrikesnämnden. Jag kan utan att röja några hemligheter från utrikesnämnden säga, att det ganska ofta inträffar, att det vid nämndens sammanträden finnes tomma stolar, och att det till och med inträffat, att dessa ha varit ganska många. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå, att det kan vara av något intresse ur någon synpunkt, att det icke skall vara möjligt att besätta dessa stolar med representanter från samma läger, som annars skulle besätta stolarna.

Härtill kommer, att man tydligen går omkring med en alldeles överdriven föreställning om de ting, som behandlas i utrikesnämnden. Jag skulle nästan kunna våga det påståendet, att utrikesnämndens förhandlingar i flertalet fall kunde mycket väl vara offentliga. Det är icke några så hemliga och märkvärdiga ting, som förekomma där, att man nödvändigtvis behöver begränsa

sig till en så liten krets som möjligt. Jag tror tvärtom, att det vore mycket nyttigt, om kretsen av de riksdagsmän, som få tillfälle att direkt konfronteras i utrikesfrågorna, ökades. Om det finnes något fel i det avseendet i den svenska riksdagen, så är det, att vi intressera oss alldeles för litet för utrikespolitiken, och att det är alldeles för få, som göra det. Kan man genom att vidga kretsen av dem, som ha tillfälle att medverka i utrikesnämndens arbete, skapa ökat intresse härutinnan, har man alldeles säkert gjort en god sak.

*Ang. rätt för
suppleant i ut-
rikesnämnden
att vid förfall
för ledamot
inträda
i nämnden.
(Forts.)*

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Jag delar den uppfattning, som herr Olsson i Kullenbergstorp gav uttryck åt, när han yrkade avslag å konstitutionsutskottets hemställan.

Jag har själv suttit i hemliga utskottet och i utrikesnämnden i ett tiotal år, och jag har fattat det uppdrag, som riksdagen givit mig, vara av så stor betydelse och så ansvarsfullt, att jag, oaktat jag är bosatt på en långt avlägsen ort från Stockholm, under dessa tio år endast, tror jag, försummat ett enda sammanträde.

Att ha säte i utrikesnämnden är alldeles givet något annat än att sitta i ett utskott, vilket jag har gjort i årtal. Man måste noga följa med frågorna och utrikespolitiken, i vad det rör det egna landet; och om man icke har följt med dessa ärenden kan man givetvis uträtta mycket litet, och man är icke i den ställningen, att man kan giva de råd, som vederbörande skulle vilja ha från riksdagens sida.

Jag skall emellertid icke framställa något yrkande, men jag ber i alla fall att här få uttala, att min uppfattning är den, att det förslag, som föreligger från konstitutionsutskottet, icke är ett steg i rätt riktning.

Herr **Engberg**: Jag är ganska förvånad över den siste ärade talarens liksom över herr Olssons i Kullenbergstorp yttrande. Man får komma ihåg, att just bondeförbundet, som ju har en representant från vardera kammaren i utrikesnämnden, mycket väl kan komma att befinna sig i det läget, att det blir utan representant vid ett sammanträde av vikt i nämnden. Den ene kan vara sjuk, och den andre kan vara bortrest eller något sådant. När man nu vet och har gått ut ifrån, att utrikesnämnden är tillkommen för att möjliggöra för utrikesledningen att känna sig för, hur en fråga ligger till inom de olika partierna inom riksdagen, måste man säga sig, att det är ganska underligt att sätta sig emot en enkel anordning för att möjliggöra närvaro av representanter från de olika partierna, när en fråga skall avgöras. Det är klart att de större partierna äro bättre ställda i det avseendet, därför att de icke behöva riskera att alla deras stolar skola bli tomma. Men jag är mycket förvånad över att herr Olsson i Kullenbergstorp, som representant för bondeförbundet, här vill bibehålla ett förhållande, som faktiskt kan ställa honom och hans kollega i första kammaren i den situationen att de, om de äro förhindrade, icke ha tillgång till någon, som kan ersätta dem i utrikesnämnden.

Förresten vill jag säga till herr förste vice talmannen, att jag tror, att det är en oriktig uppfattning av honom, att det skall behövas en kontinuitet i ärendenas behandling så stor, att icke en suppleant kan räcka till. Det är, som herr Hansson i Stockholm nämnde, icke några så märkvärdiga saker, som behandlas i utrikesnämnden, att det icke lär vara möjligt för en person, som sitter som suppleant till en ordinarie, att, därest han är inkallad, avgiva sin oförgräpliga mening om vad utrikesledningen bör eller icke bör göra. Jag kan icke se, att vad man här anför är annat än de obotfärdigas förhinder.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. rätt för
suppleant i ut-
rikesnämnden
att vid förfall
för ledamot
inträda
i nämnden.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord.

Herr Engberg kan väl förstå, att när jag gjort det yrkande, som jag gjorde, var det för sakens skull. Han borde då också förstå, att jag har tagit det hela med mera allvar, än han gör. Han synes anse, att blott stolarna vid nämndens sammanträden äro fyllda, så är allt utmärkt praktigt.

Nu är det ju så, att en suppleant, som inkallas, icke gärna kan giva sig in på en massa utrikesärenden, utan det blir de frågor, som framläggas vid det sammanträde, där han är närvarande, som han skall svara på, och det är där-om, som han skall bli en liten smula informerad. Då får jag säga att utskottets förslag är det sämsta, ty skulle herrarna giva sig ut på djupet i den här frågan, så skulle ni ha sagt, att suppleanterna alltid skola inkallas och sitta vid väggarna, ty då skulle de åtminstone kunna begripa saken litet granna.

Herr Engberg kan väl icke gå ifrån det faktum, att man icke någon gång hört en ledamot av utrikesnämnden yttra sig första gången, som han bevistade ett sammanträde i utrikesnämnden. Det har jag aldrig gjort. Herr Hansson pekar på sig själv. Ja, det kan väl vara en fråga, ett statsråd bör väl kunna deltaga i diskussionen även första gången. Men flera partier få nöja sig med sådana ledamöter i utrikesnämnden, som icke ha varit statsråd. Det är icke alla partier, som kunna furnera utrikesnämnden med f. d. statsråd. Överhuvud taget blir suppleantskapet — det kan jag icke komma förbi — ett sätt att något förringa verksamheten och betydelsen av utrikesnämnden; och det är det, som jag icke vill vara med om, och därför yrkar jag avslag å konstitutionsutskottets förslag.

I detta yttrande instämde herr *Lithander*.

Herr Ekman: Anledningen till att det uppstår vakanser i utrikesnämnden är att kallelserna ofta komma så sent, att man endast har ett par tre dagar på sig för att disponera tiden. För mig inträffade det i fjol icke mindre än tre gånger, att jag på förhand planerat resor och utsatt sammanträden och att det för mig var omöjligt att deltaga i nämndens sammanträden.

Under sådana förhållanden anser jag, att övervägande skäl tala för bifall till utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Olsson i Kullenbergstorp begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Första lagutskottets memorial, nr 23, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bostadsrättsföreningar m. m., föredrogs härpå; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 13.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av väckta motioner angående fraktlindring å järnväg för hö och andra fodermedel.

Ang. fraktlindring å järnväg för hö och andra fodermedel.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

nr 270 av herr *Svedberg*, vari hemstälts, att riksdagen måtte till fraktlindring å järnvägarna för hö anvisa ett förslagsanslag å 100,000 kronor att användas efter av Kungl. Maj:t bestämda grunder; samt

nr 355 av herr *Grapenson*, vari föreslagits, *dels* att riksdagen måtte för vart och ett av åren 1930—1934 bevilja ett reservationsanslag av 15,000 kronor för ersättande av järnvägsfrakt, helt eller delvis, å hö och fodermedel i övrigt, vilka i anledning av missväxt i Norrbottens läns fjäll- och skogsbygd eller av annan därmed jämförlig anledning till foderbristens avhjälpande där uppe inköptes från sydligare delar av vårt land, och *dels* besluta, att för något eller några år tilläventyrs överblivna eller icke i anspråk tagna medel måtte få för ändamålet reserveras till användning med högst 15,000 kronor årligen under missväxtår eller eljest, då Konungens befallningshavande i Norrbottens län efter förutgången framställning därom från hushållsgille eller lantmannasamhörighet i länet funne läget medlens användande påkalla; *allt* i enlighet med de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t ägde bestämma.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Svensson* i Grönvik.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Svedberg**: Herr talman! Vid förra årets riksdag väckte jag tillsammans med herr *Svensson* i Grönvik en motion om fraktsänkning å jordbruksprodukter å järnvägarna, då det kunde anses vara ett led i det redan den tiden vaknande intresset för en stödaktion för jordbruket. Jordbruksutskottet, som hade motionen till behandling, förklarade för riksdagen i sitt utlåtande, att motionärernas begäran var en överloppsgärning, att järnvägsstyrelsen i det närmaste hade slutfört en ny frakttaxa, där säkerligen även jordbruksprodukterna komme att bli föremål för kraftiga taxesänkningar, varför alltså motionens syfte redan kunde anses vara uppfyllt. Inför en sådan förklaring från jordbruksutskottet insåg även jag att frågan kommit in i ett annat läge. Jag förutsatte naturligtvis, att jordbruksutskottet hade tillförlitliga uppgifter bakom sitt ståndpunktstagande, när det avstyrkte motionen i fråga, varför jag, när frågan var före i kammaren, inte heller gjorde något yrkande.

Ganska snart visade det sig, att de bebådade fraktsänkningarna från järnvägsstyrelsen voro ganska magra, så att till och med lantbruksstyrelsen, om jag icke minnes fel, icke heller var nöjd med de bebådade lättnaderna i fraktsatserna å jordbruksprodukter, ett förhållande som ju till en del kan tjäna till bevis för att detta viktiga problem fortfarande är olöst.

Ang. frakt-
lindring å
järnväg för hö
och andra
fodermedel.
(Forts.)

På grund av en starkt i ögonen fallande, orimligt hög frakttaxa å hö, om man tager i betraktande varans värde, föranleddes jag vid denna riksdag att i den motion, som i dag är före till behandling, begränsa min begäran att endast omfatta sänkning av höfrakterna. Syftet med motionen var inte uteslutande att tjäna som stödaktion för de norr- och västerbottniska foderbristförhållandena, varomkring utskottet tyckes ha koncentrerat sin uppmärksamhet, utan fast mer en generell sänkning av fraktsatserna å hö att regleras med ett förslagsanslag, emedan det kunde emotses att några egentliga fraktlättnader av större betydelse för hö och för övrigt även andra jordbruksprodukter ej vore att förvänta. Av yttranden från Norrbottens hushållningssällskap och länsstyrelse framgår, att från dem starka betänkligheter göras mot en generell fraktsänkningstillämpning, emedan man fruktar, att det kan skada kortdistansfrakterna mellan kustbygderna och övre bygderna, då det i regel kunde anses ligga till så, att ett stort foderöverskott funnes i de egna kusttrakterna, tillräckligt att fylla bristen i den övre delen av länet. Jag vill inte yttra mig om, hur det verkligen förhåller sig. Jag har emellertid fått tillförlitliga uppgifter om att stora mängder hö under 1929 och 1930 endast från södra Hälsingland levererats till Norr- och Västerbotten, under tiden $\frac{1}{1} - \frac{31}{12}$ 1929, 1,748,384 kg. samt under tiden $\frac{1}{1} - \frac{10}{3}$ 1930 1,125,780 kg.

Jag beaktar de synpunkter, som ha framförts, att länens egna fodertillgångar böra placeras på närmaste håll inom detsamma och att därför allt bör göras för att ordna kortdistansfrakterna på för dem gynnsammaste sätt. Men så kommer jag till att då hö behöver köpas från längre bort liggande håll, som ju nu har förekommit, så måste det vara ett intresse även för köparen, att frakten icke går upp till över hälften av varans värde, som nu i detta avseende är fallet. Men det är icke bara de, som skola köpa hö, som man behöver ha sin uppmärksamhet fästad på i detta sammanhang, ty som man ser av yttrandet från Norrbottens hushållningssällskap, så har man från fall till fall på ett lyckligt sätt löst de med foderbristen förenade svårigheterna för dessa köpare. Man har alla dessa gånger, när foderbrist förelegat, inskridit och avvärt de svåraste följderna genom användande av avkomstmedlen från allmänningssfonderna och nödhjälpsfonden samt i undantagsfall genom begärt och erhållet anslag från Kungl. Maj:t till visst bidrag pr kg. inköpt foder.

Jag har den bestämda uppfattningen, att det är lika viktigt att förbättra förhållandena för dem som producera, så att det kan skapas möjligheter för dessa att få frakten å kortdistanserna i samma läge som t. ex. i Finland, så att övre Norrlands kusttrakter kunna skicka sitt foderöverskott till de högre liggande trakter, vilka äro i behov därav. För att nu detta skall kunna låta sig göra, så fordras en kraftig reducering av fraktpriserna med ända ned till 50 å 60 %.

Järnvägsstyrelsen säger i sitt yttrande, att hökonsumenterna i Norrbotten knappast äro hänvisade att taga sitt hö från mellersta eller södra Sverige utan torde kunna taga det från orter på betydligt närmare håll, men tillägger försiktigtvis, naturligen endast under förutsättning av skälig prissättning från säljarnas sida.

Jag vill här anföra ett exempel för att belysa hurudan prissättningen för närvarande är.

Enligt mina tidigare uppgifter ha under årets två första månader från Söderhamnstrakten till Norr- och Västerbotten avsänts 1,125,780 kg. hö. Hur högt blir nu det pris höproducenten får? Höet ligger i ladan, pressningskostnaden går på $\frac{1}{2}$ öre pr kg. med tråd och frakt till järnvägsstation, medelberäknad längd, 5 km., samt lastning å järnvägsvagn går till $\frac{3}{4}$ öre pr kg. Vagnen lastar 10,000 kg. och skall gå, låt oss antaga det, till en köpare i Gällivare, dit avståndet är 1,044 km. Frakten kostar 3.22 $\frac{1}{2}$ öre per kg. inklusive

täckningsavgift enligt nuvarande frakttaxa. Priset i Gällivare är 9 öre per kg. Då blir prissättningen för höproducenten i runt tal $4\frac{1}{2}$ öre per kg. Jag måste fråga: är det någonting att tumma på denna prissättning? $4\frac{1}{2}$ öre per kg. får producenten för höet, om han vill skicka det till övre Norrbotten; $3\frac{1}{4}$ öre åtgår i järnvägsfrakt på varans värde, som kan beräknas till $4\frac{1}{2}$ öre per kg.

*Ang. frakt-
lindring å
järnväg för hö
och andra
fodermedel.
(Forts.)*

Järnvägsstyrelsen talar i år lika som i fjol om en blivande ny frakttaxa men förutsätter genast i sitt yttrande att man icke kan komma till jämställighet med den finska taxan, allt under hänvisning till valutaförhållandena och de särskilt på grund av de synnerligen små personallönerna låga driftkostnaderna, som äro mycket låga i jämförelse med svenska statsbanetaxan, och det gäller ju alldeles särskilt för varuslaget hö. Jag måste fråga mig: skola dessa förhållanden få bli avgörande för bibehållande av de höga fraktsatser, som alltjämt äro gällande å jordbruksprodukter? Järnvägsstyrelsen förklarar, att det järnvägsekonomiskt sett skulle var en orimlighet och betyda en fraktnedsättning av 60 % enligt nuvarande taxa och 50 % enligt den blivande; och för övrigt finner järnvägsstyrelsen, att det är en fullt naturlig kommersiell företeelse att finskt hö kommer till inköp i den nordöstra landsändan. När järnvägsstyrelsen intager den ståndpunkten till frågan, så anser jag, att det läget har inträtt, som lantbruksstyrelsen framhållit i sitt yttrandes slutord, där det säges: »endast under förutsättning att frågan icke kan på ett tillfredsställande sätt ordnas genom järnvägsmyndigheternas ingripande, torde det enligt lantbruksstyrelsens förmenande böra tagas under övervägande, om och i vilken omfattning särskilda statsmedel lämpligen böra anvisas för ändamålet».

Till sist vill jag säga, att jag tycker, att jordbruksutskottet varit allt för formalistiskt vid behandlingen av denna fråga. Man har lagt för stor vikt vid min motions motivering och satt densamma i allt för starkt sammanhang med foderbristförhållandena i Norrbotten. Jag har med motionen verkligen dels avsett fraktlindring för hö, som vid behov behöver gå dit, när icke detta läns egna tillgångar räcka, och dels vidare ansett, att en fraktsänkning kan vara befogad i de fall, där det finnes ett hööverskott var som helst i landet för att underlätta en mera omfattande export till andra länder, t. ex. Tyskland, England m. fl. Därigenom anser jag att möjligheter beredas inre delar av landet att med järnväg kunna frakta höet till längre bort belägna båthamnar, där hö för export kan lastas. Att jag i motionens motivering angående frakterna anfört exempel från södra Norrland till Gällivare i Norrbottens län gentemot motsvarande väglängd å finska sidan är utan betydelse. Exemplet kan ju gälla vilken annan vägriktning som helst inom Sverige och belyser den stora skillnaden mellan fraktförhållandena å järnvägarna hos oss och ett oss närstående grannland.

Det förefaller mig, som om utskottet efter de inkomna yttrandena i denna sak hade bort kunna gå med på bifall till min motion, såsom dess hemställan var formulerad, nämligen att riksdagen måtte till fraktlindring å järnvägarna för hö anvisa ett förslagsanslag å 100,000 kronor att användas efter av Kungl. Maj:t bestämda grunder. Jag anser att ett sådant beslut icke behövt förrycka den till Kungl. Maj:t förut i samma fråga gjorda framställningen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Herr Grapenson: Herr talman, mina herrar! Jag känner det nästan svårt att en sådan här dag, när jag förstår, att kammarens ledamöter vänta på att få begiva sig ut i den vackra naturen, besvara herrarna med ett yttrande och i min mån förlänga denna väntetid. Föreliggande fråga är emellertid oer-

*Ang. trakt-
lindring å
järnväg för hö
och andra
jordermedel.*
(Forts.)

hört viktig för den landsdel eller åtminstone för de trakter, som jag närmast representerar. Frågan är av så utomordentlig betydelse för länet och landet, att jag icke ansett mig kunna låta bli att här säga några ord till kammarens protokoll med tanke på en framtida behandling av detta ärende, vilket säkerligen icke är avfärdat med det beslut, som riksdagen i dag kommer att fatta.

Min motion enligt här föreliggande utlåtande avser främst att stödja jordbruket i de norrbottniska skogs- och fjällbygderna under en kortare övergångsperiod av exempelvis 5 å 10 år. Det gamla jordbrukssystemet däruppe byggde i huvudsak på höavkastningen från de naturliga, självväxande ängarna. Enligt det nya systemet söker man däremot i ökad grad göra sig oberoende av dessa ängar och i stället lita sig till den höavkastning, som erhålles från odlad jord.

Nyodlingar i betydande omfattning ha uppstått i de lappländska bygderna under de senaste åren, dels genom ströängsnämndernas verksamhet, dels genom statens nyodlingsbidrag och även genom andra bidrag. Men övergången från det gamla systemet till det nya är förknippad med stora svårigheter för den merendels fattiga skogsbygdbefolkningen däruppe. Till de odlade arealernas iståndsättande erfordras bl. a. en riklig tillgång på gödningsämnen; men detta förutsätter åter i sin tur en relativt stor boskapsstam.

Missväxt på hö har förekommit ofta under de senaste åren i övre Norrbotten. Åren 1926 och 1928 voro missväxtår och året 1929 behöver jag ju icke närmare nu gå in på. Under missväxtår är hemsökelsen alltid störst på de s. k. naturliga ängarna. Genom betydande reinvasioner har ställningen dessutom under de två senaste åren blivit i hög grad förvärrad. Allt detta har resulterat i att den nuvarande kreatursstammen däruppe är till ytterlighet reducerad, och det kommer att taga år, innan dessa olyckor bli avhjälpda även om en god foderskörd nu de närmaste åren framåt erhålles. Det kan vidare inträffa, att ett nytt missväxtår inställer sig just vid en tid, då skadorna efter ett föregående blivit utjämnade medelst en befintlig, fulltalig kreatursstam. Befolkningen tvingas då till en ny reducering av kreaturen, och därmed har man återfallit i de tidigare svårigheterna, nedslaktning, vanhävd å odlingar, fattigdom.

Denna olyckliga kretsgång måste brytas, om något nytt och bättre skall kunna väntas. Och landet äger förmåga att på ett jämförelsevis lindrigt sätt bryta kretsgången och därmed befordra övergången från det gamla jordbrukssystemet till det nya, varigenom även det lappländska jordbruket om något årtionde kan bliva helt oberoende eller åtminstone i stort sett oberoende av det hö, som det nu vid missväxt är nödsakat köpa utifrån. Vad som erfordras för att detta mål skall kunna uppnås är endast, att man bereder därvarande befolkning möjlighet till att medelst lindrigare järnvägsfrakter förskaffa sig billigt hö vid tillfällena. då fodernöden hotar att slå sönder den ekonomiska ställning, man uppnått. Höpriset blir nog så kännbart, även om järnvägsfrakterna nedsättas till det minsta möjliga, ty de flesta konsumenter i Lappland ha, när de köpa hö, icke blott priset och järnvägsfrakterna att betala; merendels tillkommer dessutom kostnaden för höets transporterande i lastbil 5 å 10 mil inåt landet. Man förstår, att ingen köper dylikt hö för sitt nöjes skull. Det skall vara nöden, som tvingar en människa till dylika affärer. I de anförda omständigheterna torde också förefinnas en garanti för att den nu ifrågasatta fraktförmånen icke skulle komma att verka hämmande på jordbruksintresset i de trakter, det nu är fråga om. Förmånen skulle endast befordra folkets strävan att arbeta upp sig till en ställning, i vilken man är oberoende av höpriserna och frakterna.

Detta är nu motionens förnämsta och huvudsakligaste syfte. Olyckan ville emellertid, att motionen framfördes under ett år, då nödhjälp måste beredas

däruppe. Länsstyrelsen i Norrbottens län inkom nämligen cirka två veckor efter det min motion var avlämnad här i kammaren till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari begärdes fraktlindring vid transport av hö från södra och mellersta Sverige till Norrbotten. Denna framställning var en ren nödhjälpsåtgärd av tillfällig art. Men förefintlighet av sagda länsstyrelsens skrivelse har åstadkommit, att icke blott min utan även delvis herr Svedbergs motion betraktats såsom en ren nödhjälpsfråga, i stället för att betrakta de båda motionerna såsom stödåtgärder för jordbruket i vissa trakter av landet. Nödhjälpsynpunkten har så influerat på frågans hela behandling, att t. o. m. den myndighet, som närmast borde hava förstått motionens syfte, jag menar hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Norrbottens län, i den grad låtit förblinda sig av nödhjälpsynpunkten, att sagda utskott praktiskt taget helt och hållet byggt sitt utlåtande på denna synpunkt. Förvaltningsutskottets utlåtande har därefter gått till lantbruksstyrelsen, som dock sett litet fördomsfriare på frågan. Riksdagens jordbruksutskott har även i viss mån uppfattat frågans verkliga innebörd, men stöder dock sitt avslagsyrkande närmast på förvaltningsutskottets olyckliga utlåtande.

Även en annan omständighet har föranlett en missuppfattning av min motion. Länsstyrelsens i Norrbotten framställning avser klart och tydligt bidrag för transport av hö från mellersta och södra Sverige till Norrbotten. Detta avses emellertid icke i första rummet i motionen. Men under känslan av länsstyrelsens berörda framställning har tanken på »mellersta och södra Sverige» överflyttats på min och delvis även på herr Svedbergs motion. Jag råkade visserligen olyckligtvis använda uttrycket »från sydligare orter i landet» i min motion, men jag resonerade då från de nordliga trakternas synpunkt: Gällivara, Kiruna och Arjeplog m. fl. orter, där man ofta köper hö, och tänkte därvid på att alla de hösäljande trakterna ligga i söder från sagda orter. Jag nödgas därför fasthålla vid att t. ex. Luleå-, Piteå- och Skellefte dalen, Västerbotten, Ångermanland, Jämtland och Hälsingland äro sydligare belägna trakter än övre Norrbotten.

Men det står kvar, att Konungens befallningshavandes i Norrbottens län skrivelse skjutit fram tanken på mellersta och södra Sverige i sådan grad att alla andra höförsäljande trakter blivit hart när undanskymda vid ärendets behandling. Detta har givit t. ex. Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anledning betona, att höet bör i första hand köpas inom det egna länet och sedan i Västerbotten o. s. v. Påpekandet synes mig fullständigt omotiverat, då en sådan tanke är självklar. I motionens kläm framhålles dessutom, att de medel, som eventuellt beviljas, böra utdelas enligt av Kungl. Maj:t fastställda bestämmelser och genom Konungens befallningshavande i Norrbottens län. Förvaltningsutskottet har tydligen förbisett den grund för det egna länets intressen, som ligger i detta förslag Ty det är ju orimligt att tänka sig, att Kungl. Maj:t vid fastställandet av grunderna för anslaget utgående och att länsstyrelsen i Norrbotten vid fraktbidragets utdelande skulle vara angelägna om att genom fraktbidrag i första hand uppmuntra inköp av hö från långt i söder belägna trakter även i det fall, då varan funnes att tillgå på nära håll och med lägre transportkostnad.

Dessa båda nu berörda missuppfattningar hava nu emellertid haft till följd, att motionen fått en helt och hållet felaktig behandling. Man har anlagt oriktiga synpunkter på frågan med det resultat, som här föreligger. Utskottet finner, särskilt med hänsyn till vad förvaltningsutskottet i Norrbottens län anfört, icke något skäl att tillstyrka motionen.

Med hänsyn till en möjlig framtida fodernöd i Norrbottens län uttalar samma förvaltningsutskott en förhoppning om att Kungl. Maj:t tillfälligtvis, när så

Ang. fraktlindring å järnväg för hö och andra fodermedel.

(Forts.)

*Ang. frakt-
lindring å
järnväg för hö
och andra
fodermedel.*

(Forts.)

behövs, jämväl i fortsättningen skall bevilja medel för att lindra nöden. Ja, detta är gott och väl, men se vi i belysning av förhållandena t. ex. under innevarande år på huru det ställer sig med det bidrag, som Kungl. Maj:t på särskild hemställan beviljar, så finna vi, att behandlingen av ett dylikt nödhjälpsärende tager en lång tid i anspråk. Konungens befallningshavande i Norrbottens län var av lätt förklarliga skäl icke i stånd att avgiva sin framställning om fraktlindring förrän den 3 februari innevarande år. Behandlingen av ärendet i Stockholm har enligt min mening gått snabbt undan. Järnvägsstyrelsen var klar med sitt utlåtande redan den 10 mars, och Kungl. Maj:ts beslut meddelades i april. Det hela tog dock en ansenlig tid. Nåja, bättre sent än aldrig. Men låt oss tänka oss in i, huru väntetiden ställt sig för de nödställda, som alltifrån hösten behöft hjälp för sina magra kreatur, huru denna tid, då man sysslat med de formaliteter, vilka enligt sakens natur skola iakttagas, för de nödlidande varit en daglig påfrestning av svåraste art. Jag befarar, att ordspråket: medan gräset gror, dör kon, kan tillämpas i föreliggande fall. Norrbottens läns hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott må försäkra, att fodernödens svåraste följder enligt dess mening blivit på ett lyckligt sätt avhjälpda genom de åtgärder, Konungens befallningshavande vid sådana tillfällen vidtagit — jag vill icke på något sätt ringakta eller klandra Konungens befallningshavandes åtgärder i detta stycke; ifrågavarande ämbetsverk har gjort vad det kunnat och vad på det ankommer — men jag är övertygad om, att om jag kunde taga med mig kammarens ledamöter på en studievandring genom de bygder, där fodernöden just nu som värst är rådande, och att, om vi därunder tittade in i ladugårdarna och sågo litet närmare på det foder och på de kreatur, som vi där skulle påträffa, så tror jag mig kunna försäkra, att herrarna icke skulle instämma i ett uttalande om att fodernödens verkningar blivit på ett lyckligt sätt avhjälpda.

Jag har själv åtskilliga gånger under tidigare år råkat stå inför fodernödens verklighet. Jag har sett, huru människorna under vårvintern i syfte att söka uppehålla livet hos kreaturen släpat hem granris, spåda björkkvistar, ljung, blåbärsris, lav, mossa och dylikt. Allt sådant och mycket annat har man sedan kokat i en gryta med tillsats av litet mjöl, i mån av råd och lägenhet. Så nödgas man fortfara dag efter dag, tills våren på allvar bryter in. Jag har också sett utmärglade djur, vilka när de släppas ut på bete, knappast kunna taga ett steg utan att snava. Sådana djur skall man vakta troget de första dagarna för att de icke skola bli liggande i skogen. Sådana kunna fodernödens följder vara i ödebygden, trots de lyckliga anordningar, om vilka förvaltningsutskottet talar. Det är visserligen tacknämligt och gott med den tillfälliga hjälp, som kan beviljas på särskild ansökan hos Kungl. Maj:t, men det dröjer merendels till långt in på vårsidan, innan hjälpen når fram till vederbörande. Men under tiden har mycket lidande förekommit och många svårbotliga förluster uppstått, vilka kunnat undvikas, om hjälpen kommit i tid. Motionen avser jämväl att bidra till en bättre tingens ordning i dessa avseenden.

Jag har alltså en djupt rotad övertygelse om att en nedsättning av höfrakterna är en oavvislig nödvändighet, om man vill hjälpa Norrbottens läns inland att komma ifrån det gamla nyckfulla systemet med myrslätter till det mera bärande nya systemet med hö från odlad mark.

Herr talman! Det vore ännu åtskilligt att tillägga i detta ärende, men med hänsyn till vad jag sade i början av mitt anförande om det påträngande värfirandet skall jag låta vid det sagda bero. Jag vill emellertid ännu en gång betona nödvändigheten av att jordbrukarna i Norrbottens övre bygder få stöd i sina bemödanden att övergå från ett äldre omodernt jordbrukssystem till ett nyare modernt och lönande. Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till den av mig afgivna motionen.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Efter de långa anföranden, som hållits i denna fråga, skall jag inskränka mig till att endast säga några få ord.

Utskottet har härvidlag icke kunnat handla på annat sätt än det gjort, då det hemställt om avslag å motionerna och detta på grund av resultatet av de infordrade utredningarna såväl från Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott som från lantbruksstyrelsen. När frågan var före, diskuterade vi den tämligen ingående och kommo till den slutsatsen, att såsom den för närvarande ligger till, det ej är möjligt vidtaga åtgärder i nämnd riktning. Från Västerbotten och Norrbotten har man ju gjort framställning om bättre fraktförhållanden, och detta ärende ligger nu hos Kungl. Maj:t och är ännu icke avgjort. Under sådana förhållanden ha vi heller icke ansett oss kunna gå med på en riksdagsskrivelse, och att i frågans nuvarande läge bevilja ett direkt anslag har synts oss omöjligt.

Jag skall som sagt icke förlänga debatten utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Nilsson** i Antnäs: Herr talman, mina herrar! Jag ämnar inte framställa något yrkande i anledning av föreliggande utskottsutlåtande, men det är en sak, som jag gärna ville påpeka här.

Såsom redan berörts, finnes i kusttrakterna i de norrländska länen under normala år ganska stort överskott på foder. Men fraktförhållandena, frakttaxorna äro sådana, att de norrländska jordbrukarna ha svårt att få sälja detta hö upp till de inre bygderna, till de platser, där man regelbundet behöver köpa foder. Man tar i stället från sydligare trakter, och det gynnar inte länens egna jordbruk och dess utveckling. Låt mig ta ett exempel. Det gör detsamma, vilka siffror jag använder, jag tar dem bara för att exemplifiera förhållandena. Om jag skall ha en vagnslast hö från en plats till en annan, inom de första 315 kilometerna, så kostar detta ett visst pris, låt mig säga 250 kronor. Frakten för en vagnslast hö på 10,000 kilogram från sydligare trakter, t. ex. Örebro län, kostar 375 kronor. Men för den korta distansen inom 315 km. får jag som sagt betala cirka 250 kronor. Om jag sedan sätter ned frakten för de närmast följande 315 kilometerna till 125 kronor, så att det hela blir lika mycket som frakten från Örebro, så får den, som skickar sin hövagn från Örebro, denna fraktad gratis cirka 800 kilometer. Så ungefär äro, tror jag, förhållandena nu. Jag har som sagt siffrorna inte alldeles klara, men jag har nämnt dem endast såsom ett exempel. Detta ställer den duktige och driftige jordbrukaren nere i kusttrakterna, vilken har hö till avsalu, i en ogynnsam ställning. Jag har, enär en utredning pågår, velat påpeka dessa förhållanden, så att man om möjligt måtte beakta dem. Ifrågasättas kan också, om den kategori människor, som varje år behöver köpa hö, kommer att få sitt foder ett enda öre billigare, därför att förhållandena äro ordnade på detta onormala sätt. Systemet är inte bra, såsom det nu är med den zontariff som tillämpas.

Jag har endast velat påpeka detta, herr talman, och har som sagt intet yrkande att göra.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande motionen II:270, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan, såvitt den avsåge nämnda motion, dels ock på bifall till motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Vidare framställde herr talmannen i fråga om motionen II:355 propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, såvitt den avsåge berörda motion, dels ock på bifall till samma motion; och blev utskottets hemställan, i vad den anginge ifrågavarande motion, av kammaren bifallen.

Ang. fraktlindring å järnväg för hö och andra fodermedel.
(Forts.)

§ 14.

Ang. ifrågasatt anslag till vissa föranstaltanden för ortsbefolkningen i östra Norrbotten.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 51, i anledning av väckta motioner om anslag för vissa föranstaltanden för ortsbefolkningen i östra Norrbotten.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 201 i första kammaren av herr *Hansén m. fl.* och nr 353 i andra kammaren av herr *Hage m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1930/1931 ställa ett anslag av 300,000 kronor till förfogande att användas på sätt, Kungl. Maj:t funne lämpligt, för att bereda arbete åt ortsbefolkningen i östra Norrbotten genom fortsättandet av i motionerna omnämnda utdiknings- och dräneringsarbete inom Karl Gustavs socken samt för att i övrigt åstadkomma åtgärder för bildandet av nya jordbruk och åstadkommande av kolonisation på Bromsska stiftelsens egendom.

Utskottet hemställde, att ovanberörda motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Gabrielsson* yrkat, att utskottet i så måtto ville förorda bifall till motionerna, att ett belopp av 50,000 kronor anvisades och ställdes till G. E. Broms' Egnahemsstiftelses styrelses förfogande för att på sätt styrelsen föreslagit fullfölja dikningsarbetet å stiftelsens ägor vid Keräsjoki inom Karl Gustavs socken.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Hage: Herr talman! Jag ber att få säga några få ord med anledning av den väckta motionen. Den har ju väckts, denna motion, såväl i första som i andra kammaren. I första kammaren har motionen framförts av herrar Hansén, Rosén och Asplund, och i andra kammaren äro vi några representanter på norrbottnensbänken, som ha gjort samma yrkande, som framförts i första kammaren. Motionen såväl i första som i andra kammaren går ut på att ett belopp av 300,000 kronor skulle ställas till förfogande på 1930/1931 års budget för att bereda arbete åt den arbetslösa befolkningen i östra Norrbotten genom fortsättande av de vattenreglerings- och avdikningsarbeten, som med statens bidrag bedrivits i närheten av Karungi i östra Norrbotten strax intill finska gränsen. Avsikten med att detta arbete skulle fullföljas och ytterligare anslag givas för ändamålet skulle vara, att det skulle åstadkommas förutsättningar för jordbrukskolonisation i dessa trakter. Nu förhåller det sig med denna sak så, att i denna trakt, i trakten omkring Vuomajoki och Keräsjoki vattendrag, har vattenavledning skett med hjälp av förut av riksdagen lämnat anslag. Där finnes ett jordområde, som tillhör den s. k. Bromsska stiftelsen, och denna Bromsska stiftelse är ju fullständigt i statens ägo. När detta område skänktes till staten, så avsåg donator, att man skulle åstadkomma småbruk där uppe. Jorden är godartad. Man skulle åstadkomma ett slags kolonisation på denna mark, som det här är fråga om. Nu har detta arbete fortskridit så långt, att den egentliga primära utdikningen skett, men för att komma fram till ett verkligt resultat måste denna primära utdikning efterföljas av ett s. k. sekundärt utdikningsarbete, som består i att man åstadkommer laggdiken m. m., så att det blir möjligt att anordna jordbruksdrift på detta område. Nu tycka vi — och det tycker också befolkningen där uppe i stor utsträckning — att fullföljandet av detta arbete dröjer allt för länge. När staten har satt i gång dessa utdikningar och därtill anslagit betydande sum-

mor men det hela sedan avstannat, så tycka vi, att det skulle vara synnerligen önskvärdt, om staten nu gäve något anslag för att det fortast möjligt må bli någon effekt av de medel, som staten hittills givit. Och det är från den utgångspunkten och för att åstadkomma detta, som vi, några representanter från Norr- och Västerbotten, ha framfört denna anslagsmotion. Denna motion går alltså ut på en begäran om ett anslag av 300,000 kronor för åstadkommande fortast möjligt av en uppodling av detta område, för åstadkommande av att donators mening med donationen måtte kunna fullföljas, således en fortsatt utdikning där uppe.

Nu har denna fråga behandlats, och man har fått yttra sig från en hel del håll. Såväl länsstyrelsen som styrelsen för den s. k. Bromsska stiftelsen och även lantbruksstyrelsen ha i princip uttalat sitt gillande av det, som påyrkas i motionen. Man är, såvitt jag förstår, synbarligen intresserad av att det verkligen blir någon effekt av hela det arbete, som här förut utförts, och av de medel, som tidigare lämnats från riksdagens sida. Riksdagen fattade ju sitt beslut om anslag för detta ändamål år 1924. Jag måste för min del säga, att jag under sådana förhållanden finner det beklagligt, att utskottet för sin del inte velat, trots dessa tillstyrkanden, vara med om att förordna något anslag för detta ändamål. För min del skulle jag naturligtvis helst se, att man kunde här i riksdagen besluta det anslag på 300,000 kronor, som föreslagits i motionerna. Men då jag finner detta alldeles omöjligt, har jag tänkt inskränka mig till att göra ett yrkande, som i fråga om ekonomiska konsekvenser icke går så långt som motionen, nämligen ett yrkande om bifall till den reservation, som avgivits vid utskottets utlåtande. Här har nämligen herr Gabrielsson i Teg i första kammaren i jordbruksutskottet avgivit en reservation, i vilken han yrkat, att riksdagen ville i så måtto bifalla motionerna, att ett belopp av 50,000 kronor anvisas och ställes till G. E. Broms' egnahemsstiftelses styrelses förfogande för att på sätt styrelsen föreslagit fullfölja dikningsarbetet å stiftelsens ägor vid Keräsjoki inom Karl Gustavs socken. Detta reservantens yrkande avser ju en ganska liten summa, men skulle detta anslag givas av riksdagen, skulle det ändå, såvitt jag förstår, bli möjligt att fullfölja den utdikning, som riksdagen förut gått in för, och dels även att bereda sysselsättning med detta arbete för de arbetslösa där uppe. Denna motion ingår ju för övrigt i det tämligen omfattande motionskomplex, som har framförts från länsrepresentanterna där uppe för att tillgodose de arbetslösa i dessa trakter. Vi ha haft anledning att föra fram ett motionskomplex av denna omfattning, därför att trävarukonjunkturerna som bekant äro ganska växlande i övre Norrland. Arbetslöshet inställer sig ofta, och det skulle därför vara synnerligen önskligt, om man kunde fortast möjligt sätta i gång ett arbete av denna art, genom vilket man kunde dels påskynda uppodlingen av jorden och åstadkomma nya jordbruk och dels även bereda arbete för de arbetslösa.

Jag skall inte yttra mig vidare i denna fråga. Jag har i alla fall med dessa ord något litet redogjort för de motiv, som legat till grund för motionen och som även legat till grund för herr Gabrielssons uppfattning, då han i sin reservation framfört yrkandet om ett anslag om 50,000 kronor för detta ändamål.

Med denna korta motivering ber jag för min del att få hemställa, att riksdagen måtte bifalla den reservation om ett anslag av 50,000 kronor för ändamålet, som avgivits av herr Gabrielsson.

I detta yttrande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Grapenson*.

Ang. ifrågasatt anslag till vissa föranstaltanden för ortsbefolkningen i östra Norrbotten.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt anslag till vissa föranstaltanden för ortsbefolkningen i östra Norrbotten.
(Forts.)

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr förste vice talman! Den fråga, som här debatteras, är ju inte alldeles ny. Den var före år 1924, varvid riksdagen medgav, att ett belopp av 465,000 kronor för detta ändamål fick tagas ur avdikningsanslaget — det var det norrländska avdikningsanslaget. Lantbruksstyrelsen, som nu yttrat sig, ifrågasätter, att anslag även nu, om det beviljas, borde tagas från avdikningsanslaget. Men nu ligger saken så till, att detta avdikningsanslag i år är så hårt belastat på grund av Kungl. Maj:ts propositioner om bidrag till andra sjösänkingsföretag, vilka vi komma till i de nästföljande punkterna, att det varit utskottet omöjligt att där bereda medel för nu ifrågasatt ändamål. Utskottet har därför icke kunnat tillstyrka motionen och ej heller det förslag, som under diskussionen kom upp i utskottet, nämligen att riksdagen skulle ge ett direkt anslag på 50,000 kronor, som styrelsen för Bromsska stiftelsen ansett kunna vara lämpligt för att få en del arbeten i gång. Lantbruksstyrelsen har icke heller givit någon plan för arbetets bedrivande, och lika litet förekommer från Bromsska stiftelsens sida någon utredning därom eller någon plan, hur man tänkt sig, att man skulle använda dessa 50,000 kronor, om de ställdes till styrelsens förfogande. Nu har det varit en allmän praxis i sådana här frågor om vattenavledningar, att man velat avvakta och låta frågorna gå den rätta vägen till Kungl. Maj:t. Så har det varit t. ex. med den bekanta Hornborgasjön. Där ha vi avslagit två gånger, därför att ärendet icke varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. I år ha vi gått med på saken, därför att frågan nu varit hos Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t har prövat den. När staten lagt ned ett så stort belopp på denna reglering som 465,000 kronor, så är det emellertid alldeles givet, att statsmakterna måste se till, att dessa medel inte bli bortkastade, utan att arbetet blir fullföljt, när man en gång påbörjat det. Jag skulle därför anse det vara den lyckligaste vägen, att frågan först finge i vanlig ordning prövas av Kungl. Maj:t. Då landshövdingen i Norrbottens län är ordförande i styrelsen för Bromsska stiftelsen, så bör väl inte vägen vara så lång mellan Bromsska stiftelsen och länsstyrelsen, och därifrån bör väl inte heller, trots det långa avståndet till Norrbotten, vägen vara så lång till Kungl. Maj:t, att inte saken kan komma i de rätta hjulspåren. Om så sker, så hoppas och tror jag, att även riksdagen skall behjärta denna fråga.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Hornborgasjöns sjösänkingsföretag;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till företag avseende reglering av Vingåkersån samt sjöarna Kolsnaren och Viren;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undersökning rörande vattenavledning från Emåns och Helgeåns vattenområden; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undersökning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån i Uppsala och Stockholms län.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16.

Å föredragningslistan var härpå uppfört andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, med anledning av väckt motion, angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om behörighet att vara befälhavare å fartyg i inre fart.

I fråga om behörigheten att vara befälhavare å fartyg i inre fart.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 76, hade herr *Ström m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära sådan ändring i förordningen angående befäl på svenska handelsfartyg m. m. av den 29 mars 1912, att i § 4 punkt 1 b och samma § punkt 3 b gjordes sådana ändringar, att de befäl, som i dessa punkter omnämndes, finge rätt att föra befäl å passagerarfartyg, som trafikerade visst hamnområde och som icke gjorde längre resor än 8 nautiska mil från sin huvudstation, oberoende av fartygens tontal och maskinstyrka.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Ström*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att motionen måtte av andra kammaren bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Ström**: Herr förste vice talman! Utskottet har i den motivering, som det har fogat vid detta avslagsyrkande å motionen, påpekat, att förhållandena å detta område, särskilt i Göteborgs hamn, synas visa, att de nuvarande behörighetsbestämmelserna för färjtrafiken icke äro tillfredsställande, vilket även framginge av att dispenser i ett flertal fall meddelats. Man kan påvisa, att även en del andra saker gäve vid handen, att förhållandena beträffande dessa behörighetsbestämmelser vore sådana, att de borde ändras. I den förordning, som gäller på detta område, heter det ju, att om det är fråga om fartyg, som gå i passagerarfart, skall viss kompetens erfordras för befälhavare och maskinister, och vid bestämmandet, om ett fartyg går i passagerarfart eller ej, är frågan, om avgift upptages eller ej avgörande. Med andra ord, om ingen avgift upptages på en färja, få de skeppare och tredje klassens maskinister, som det här är fråga om, föra fartyget, men om avgift upptages, fordras därtill högre kompetens om fartyget mäter mer än femtio ton eller har en maskinstyrka som är större än 75 indikerade eller 50 effektiva hästkrafter. Det är dock så, att dessa bestämmelser tillkommo vid en tidpunkt, då trafiken icke nått en sådan utveckling som nu. Det framgår av uttalanden av de sakkunniga, som utarbetat förslaget, att de tänkt sig, att färjtrafiken skulle skötas av skeppare och tredje klassens maskinister, men det gällde då att fastställa en gräns, som var lämplig, och man satte då den gräns, som nu finnes i förordningen, nämligen 50 ton, rörande rätten för skeppare att föra sådana fartyg. Sedan har trafiken utvecklats så, att högst få fartyg falla under detta tontal. De fartyg, som användas vid den färjtrafik, som pågår i de större städerna, hava i regel betydligt högre tontal. Det gör, att de befälhavare, som tidigare fört befäl i sådan trafik, icke kunna i fortsättningen göra det. Ja, även om man bygger om sådana fartyg och förser dem med överbyggnad, som skydd för passagerarna, blir följden, att den föregående befälhavaren icke får föra fartyget, trots att det är samma fartyg. Man kan icke motivera dessa bestämmelser så som här gjorts, att säkerhetssynpunkten är bestämmande och att säkerheten skulle komma i fara, om man bifölle yrkandet i motionen.

Det är så, att dessa säkerhetssynpunkter komma, enligt vad förhållandena visat, till sin fulla rätt även med den utbildning, som dessa befälhavare ha.

*I fråga om
behörigheten
att vara befäl-
havare å fartyg
i inre fart.*

(Forts.)

Det är nämligen att märka, att i fråga om navigering av detta slag finnes icke någon som helst skillnad på utbildning. Det är precis samma utbildning som den styrmän och kaptener ha, när det är fråga om navigering av detta slag. Det är endast, när det är fråga om sådan fartygsnavigering, där man behöver använda instrument, fastställa kurser under svåra väderleksförhållanden o. d., som det kräves högre kompetens, men den har man icke användning för här. Men trots detta innehåller förordningen bestämmelser om att det är nödvändigt att ha befälhavare med den högre utbildning som det här är fråga om.

Man kan ju säga, att dessa, som hittills fört fartygen, ha fått dispens, och utskottet har åberopat, att vad som icke vinnes med de nuvarande bestämmelserna, kan man ernå därigenom att kommerskollegium beviljar dispens. Men om man menar, att förordningen icke kan upprätthållas utan att man är nödsakad att gå vid sidan av den, är det ju klart, att det påkallas en ändring av densamma.

Nu är det dessutom så, att visserligen ha befälhavare beviljats dispens av kommerskollegium, men i fråga om maskinisterna har sådan icke beviljats. Och det är lika viktigt beträffande maskinisterna, att de få utöva sin verksamhet som tidigare och icke hindras av en förordning, som icke följt med den utveckling, som skett på området.

Bristen på sådana maskinister är rätt stor. Denna sak har tidigare förevarit till behandling i motioner av sjöfartsmän, vari det påpekats, att bristen på andra klassens maskinister är synnerligen stor och att man borde vidtaga åtgärder från statsmakternas sida för att trygga tillgången på dessa. Men genom denna förordning kräver man, att andra klassens maskinister skola i stället för tredje klassens maskinister sköta arbetet, och därigenom åstadkommer man ännu större knapphet.

Vidare har det visat sig, att befälhavare med högre kompetens ha icke kunnat sköta denna trafik på ett tillfredsställande sätt, beroende på att det är merendels till ålder kommet folk, som tröttnat på de långa sjöresorna, som fått befälet. De äro icke vana vid detta slags trafik, och därav kommer det sig, att resultatet blir dåligt.

Med dessa utgångspunkter och med påpekande av den motivering, som anförts av utskottet, vari utskottet anser, att dessa förhållanden icke äro sådana, som de borde vara, anser jag, att konsekvensen av utskottets uttalande borde varit ett tillstyrkande av den motion, som väckts. Nu anser emellertid utskottet, att det är kommerskollegiums sak att pröva detta, i vad mån lindring i behörighetsföreskrifterna låter sig förenas med sjöfartssäkerheten. Det må vara sant, men å andra sidan är det väl så, att om det föreligger uppenbara felaktigheter i gällande föreskrifter, kan det inte skada, att det från riksdagens sida begäres, att förordningen bringas i överensstämmelse med vad rätt och billighet kräver. Nu äro dessa bestämmelser av den art, att man kan säga, att rätt och billighet kräver en sådan förändring av dessa. Det är tydligt, att kommerskollegium i stor utsträckning låtit sig påverkas av uttalanden från maskinbefälsförbundet och fartygsbefälsföreningen; men det är dock så, att det är yrkes- och skråsynpunkter, som hos dem gjort sig gällande. De taga icke hänsyn till andra synpunkter utan äro blott intresserade av att bibehålla sin monopolställning, och det har tagit sig uttryck i deras skrivelser till kommerskollegium.

Utskottet påpekar i motiveringen, att kommerskollegium efter fullbordandet av den nu pågående revisionen av befälsförordningen har för avsikt att framlägga förslag till lindring av bestämmelserna, och då förutsätter utskottet, att dessa av motionärerna påpekade förhållanden skola beaktas. Nu är det emeller så, att kommerskollegium icke sagt detta, utan kommerskollegium har endast sagt, att det har för avsikt att efter det denna revision avslutats framlägga förslag om en viss höjning av tontalet och maskinstyrkegränsen, när det gäller

skeppare och tredje klassens maskinister, men denna höjning är av ringa värde, när det gäller att bedöma dessa saker, ty det avses ju att höjningen skall ske upp till respektive 75 ton och 125 indikerade hästkrafter. Men när vissa fartyg i denna trafik redan äro uppe över 75 ton och maskinstyrkan också är betydligt högre än den uppgivna, avhjälpa dessa åtgärder icke de svårigheter som finnas på området. Dessutom kan man påpeka, att när kommerskollegium lämnar dispens till befälhavare att föra fartyg på 100 ton, så är det icke riktigt, att om författningen ändras den endast ändras så att de få föra fartyg på endast 75 ton.

I fråga om behörigheten att vara befälhavare å fartyg i inre fart.
(Forts.)

Med återopande av dessa synpunkter jag här framfört ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till den reservation, som jag fogat till utskottets utlåtande.

Med herr Ström förenade sig herr *Höglund* i Göteborg.

Herr **Olson** i Göteborg: Herr förste vice talman! Motionären har i ett längre anförande sökt klarlägga önskvärdheten av att det sker vissa ändringar i befälsförordningen, men utskottet har icke direkt intagit ståndpunkt mot denna fråga, utan sagt, att det är en hel del, som talar för hans synpunkter. Det förefaller mig dock egendomligt, att motionären icke uppfattat den springande punkten i denna fråga, nämligen det egenartade i att kräva en lagändring utan vidare. Det är det som utskottet omöjligt kunnat vara med om. Vi kunna konstatera, att det är icke fråga om en formell ändring utan en ändring av djupgående principiell natur. Före 1912 ingick nämligen ej bestämmelser om fartygs storlek bland de regler, som förordningen stipulerade för behörighet att föra befäl, men infördes nämnda år. Det skulle vara rätt osedvanligt att gå förbi de ansvariga myndigheterna och direkt hemställa om att få en lagändring. Med anledning av vad motionären i sitt anförande yttrat i säkerhetsfrågan får jag framhålla att utskottet för sin del icke sagt, att säkerhetssynpunkten trädess för nära, om man bifaller motionen, men vi hålla på att det dock måste vara kommerskollegium, som skall avgöra detta och ta ståndpunkt i frågan.

Att motionären icke varit belåten med utskottets ställning till saken var icke obekant, då han suttit med vid behandlingen av frågan. Men det talar dock något för utskottets ståndpunkt, när det icke lyckats motionären att övertyga någon annan i utskottet om riktigheten av någon annan linje än den utskottet valt.

Jag vill understryka vad kommerskollegium yttrat. Visserligen säger motionären, att det är icke till fyllest, men det är dock en stor förståelse för motionärens synpunkter, som kommerskollegium visat, då man ställer i utsikt, att vid den blivande omarbetningen av förordningen dessa synpunkter skola beaktas, så att det blir ändrade gränser. Det räcker icke säger motionären, men det ha vi i utskottet också tagit hänsyn till. Vi ha fortsatt kommerskollegiums tankegång och räknat med att kommerskollegium skall taga i övervägande, om man icke i något högre grad skall kunna öka behörigheten för skeppare och tredje klassens maskinister än som av kommerskollegium ställts i utsikt.

Vidare har utskottet i sin motivering på flera sätt givit till känna, att vi medgiva, att det är särskilt förhållandena i Göteborgs hamn, som göra det mycket önskvärt, att en förändring kommer till stånd i ungefär den utsträckning motionären åsyftat. Vi säga i början av utskottets utlåtande, att det är synnerligen önskvärt, att gränserna måtte förskjutas uppåt, och vidare att de nuvarande behörighetsbestämmelserna för färjtrafiken i Göteborgs hamn icke äro tillfredsställande. Vi ha gått längre nästan i denna fråga än vad majori-

*I fråga om
behörigheten
att vara befäl-
havare å far-
tyg i inre fart.*

(Forts.)

teten i utskottet kanske ansett behöfligt, och det är vad motionären kan skriva sig till godo, och det borde kunna räcka.

Det förefaller, som om motionären går för långt, när han vill yrka på att i en fråga som denna vi skola i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om omedelbar lagändring. Vi få dock tänka på att den personal det rör sig om är en ganska liten grupp. Det är ett specialintresse. Det är visserligen icke mindre viktigt för den gruppen, men folket sitter väl inte i sjön, åtminstone figurligt talat, då det är möjligt för dem att få sina önskemål tillgodosedda genom dispens. Då här sålunda ej kan åberopas särskilda skäl för en snabb lagändring, må man säga, att i ett sådant fall som detta bör det tillvägagångssätt tillämpas, som i liknande fall annars tillämpas, nämligen att vederbörande ansvariga myndigheter få taga upp frågan och med hänsyn till föreliggande omständigheter och vad i ärendet anförts komma fram med sitt förslag. Herr förste vice talman! Med stöd av vad jag sålunda anført ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ström: Herr förste vice talman! Det är alldeles riktigt att vederbörande myndigheter skola få tillfälle att se på sakerna, men riksdagen skall också, om den finner det riktigt och lämpligt, kunna taga initiativ i en fråga, och det sker ju i regel i form av en skrivelse däri det göres framställning om åtgärders vidtagande. Enligt herr Olsons resonemang än det uteslutet att vidtaga en sådan åtgärd som att besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande denna sak. Jag har icke förbisett, som herr Olson säger, var den springande punkten är, men den består icke i att jag kräver en direkt lagändring. Jag tror, att herr Olson i stället förbiser, att det icke är fråga om en lagändring i egentlig bemärkelse, utan det är fråga om ändring av en författning, som icke har med lagstiftning att göra, och att man således icke kan tala om en direkt lagändring.

Visserligen är det så, att vid behandlingen inom utskottet jag, såsom herr Olson anförde, icke lyckades övertyga någon av de andra ledamöterna. Men varför? Jo, därför, att de sade, att vi känna icke till frågan, vi äro icke sakkunniga. Och följaktligen kunde de icke uttala sig i densamma.

Det är klart, att när man ser på saken på det sättet, att riksdagen och utskottet icke ha någon anledning, kanske knappast någon rätt, att taga initiativ i frågan, utan bör överlåta det åt de ansvariga myndigheterna, man icke är böjd för några åtgärder i den riktning motionärerna anse vara riktig. Men om man däremot går ut ifrån, att riksdagen har en sådan rätt att se till att den förordning, som icke är riktig, ändras, och bör taga initiativ på området, då borde utskottet med den motivering det anført ha tillstyrkt förevarande motion.

Nu säges det visserligen, att det skrivits i motionens kläm ett yrkande om en direkt ändring av författningen. Men om man haft intresse av att någon åtgärd vidtages och om man i utskottet velat gå på den linjen, att man önskat driva frågan framåt, kunde man ju hava begärt utredning och hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t angående en sådan, men det har man icke velat göra, utan man har velat helt och hållet överlämna saken till kommerskollegium. Det är enligt min synpunkt i hög grad felaktigt, att utskottet behandlat saken så, i all synnerhet med den motivering det anført.

Herr Olson anförde, att det folket det här rör sitter ju icke i sjön, därför att det finnes möjlighet till dispens. Det är riktigt beträffande befälhavarna, att de fått dispens, men beträffande maskinisterna är det så, att de fått överflytta till annan verksamhet just vid en tidpunkt då det är brist på maskinister. Och med hänsyn därtill kan man verkligen säga, att åtminstone en del

av denna personal sitter i sjön och att det varit riktigare, om man velat ta hänsyn till och förordat de åtgärder, som i motionen påyrkats.

I fråga om behörigheten att vara befälhavare å fartyg i inre fart.
(Forts.)

Herr Sjöström: Herr förste vice talman! Utskottets ärade ordförande ville här uttala, att den egentliga orsaken, varför utskottet ej kunnat biträda vad i motionen föreslagits, skulle bero på, att själva slutyrkandet skulle vara olyckligt formulerat, så till vida att det borde ha begärts utredning i stället för omedelbar ändring av lagen. Nu vet säkert den ärade utskottsordföranden, att alla spörsmål, som behandlas i tillfälligt utskott, gå endast ut på utredning. Det är ju endast utredningsmotioner, som gå dit. Och givet är, att om utskottet och riksdagen velat biträda vad som begäres i motionen, kunde det ej gå för sig att komma till något resultat på annat sätt, än att man fått i förväg tillgripa den sedvanliga sakkunnigutredningen. Då förordningen av 1912 om behörighet att föra befäl å fartyg utfärdades, förelåg ej någon anledning att ha speciella bestämmelser för dem, som föra befäl på färjorna i våra hamnar. Men jag är övertygad om, att om våra färjor i våra stora hamnar i landet haft sådant tontal, som de nu ha många gånger, hade den bestämmelse vi nu diskutera icke haft den ordalydelse den nu har, utan redan då säkerligen anpassats efter de förhållanden, som varit rådande, d. v. s. att de gått i den riktning, som vi i motionen föreslagit. Under dessa snart 20 år har pågått en utveckling i fråga om hamnfärjorna, som gjort, att förordningen av 1912 blivit i hög grad omodern och föråldrad. Sålunda ha hamnfärjorna i Göteborg måst ombyggas och göras större för att kunna tillfredsställa den ökade trafiken, och därmed ha de kommit upp till ett tontal, som överstiger det i förordningen bestämda. Och på grund härav bli de inrangerade under rubriken fartyg för yttre fart och alltså likställda med oceanfartygen. Och då ha dessa befäls personer enligt författningen icke tillåtelse att föra färjorna. Nu har i motionen föreslagits en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om ändring och modernisering av denna förordning. Det var sålunda en allvarlig mening från motionärernas sida att den skulle biträdas av utskottet och riksdagen. Nu har utskottet icke kunnat biträda vårt förslag utan avstyrkt förslaget och tyckes ha fastnat för hamndirektörens i Göteborg uttalande. Han påstår, att det nuvarande tillståndet är synnerligen lämpligt. Det synes mig vara ett ganska märkvärdigt påstående, alldenstund av en bland de vid betänkandet fogade handlingarna framgår, att hamndirektören i en P. M. skulle hava gjort till sitt ett uttalande, vilket i den åsyftade handlingen kritiserats sålunda: »Av de 10 befälhavare vid färjtrafiken i Göteborgs hamn, som enligt hamnkaptensens P. M. äga rätt att föra fartyg av över 100 tons dräktighet, ha fyra sjökaptensexamen och två styrmansexamen medan fyra ha s. k. tillståndsbevis. De sex förstnämnda torde kunna anses vara överkvalificerade i fråga om teoretiska meriter. Enär vidare av de sju återstående befälhavarna med 1:a klass skepparbrev samtliga nödgats begära dispens för att kunna få behålla sina anställningar — resp. hamnstyrelsen nödgats skaffa dem dispens för att kunna behålla dem — finna vi det vara ådagalagt, att av de 17 befälhavarna endast några få och dessa endast i vissa fall kunna tjänstgöra på grund av de kompetensvillkor författningen uppställer medan av de övriga några äro överkvalificerade och alla de andra måst lita till författningens övergångs- och undantagsbestämmelser. I själva verket har författningen i hithörande delar satts ur funktion beträffande färjtrafiken i Göteborgs hamn. På grund härav anse vi, att författningen är synnerligen olämplig för den av Göteborgs hamnstyrelse bedrivna färjtrafiken.»

Det framgår av utlåtandet, att hamnstyrelsen ej varit enig med direktören, utan att nära hälften av ledamöterna i styrelsen yrkat bifall till den förändring vi föreslagit i vår motion. Dessa reservanter i hamnstyrelsen, vilkas yttrande delvis här ovan återgivits, ha nämligen ansett, att bakom det hela ligger en

*I fråga om
behörigheten
att vara befäl-
havare å fär-
ty i inre fart.*

(Forts.)

önskan att reservera platser vid färjtrafiken för äldre sjökaptener och styrmän, vilka av en eller annan anledning önska få plats i land. Det är ej säkert, att de skulle bli de bästa ombord på färjorna. Tvärtom är det så, att om dessa unga män, som taga anställning på färjorna från början och sedan få kaptens- och styrmansexamen, få stanna kvar, komma de att få bra mycket större betydelse och arbeta med större säkerhet, än om denna sak skulle ordnas på det sätt, som av hamnstyrelsens majoritet och hamndirektören ansetts lämpligt. Det är ju ej meningen, att staten skall bekosta en dyrbar utbildning i navigationskolorna för personer, som sedan överflyttas på färjor i våra hamnar. Det har anförts i en av bilagorna till utlåtandet, att från de olika kommittéer, som arbetat med sjöfartsreglerna ej avhörts något yrkande om ändring i denna författning. Det är nog riktigt, men det beror helt enkelt på, att i dessa kommittéer representeras sakkunskapen från befälshåll uteslutande av befäl med navigationsskoleutbildning. Skeppare och tredjeklassmaskinister få aldrig vara med. Det tyckes framgå av utskottets utlåtande, att utskottet ej är övertygat om, att det är bra som det är, ty utskottet har anført, att då nu kommerskollegium har för avsikt att efter fullbordande av nu pågående revision av befälsförordningen framlägga förslag till sådana lindringar, förutsätter utskottet, att av motionärerna åberopade förhållanden i Göteborgs hamn beaktas. Då nu utskottet ej gjort sig förvissat, om kommerskollegium kommer att taga hänsyn till vad utskottet innerst inne synes vilja vara med om, d. v. s. vad som i motionen åsyftas, synes detta nu tala för, att riksdagen bör rätta till denna underlåtenhet genom att bifalla motionen, vars yrkande sammanfaller med reservationen, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr **Olson** i Göteborg: Herr förste vice talman! Jag vill endast i korthet taga fasta på en liten detalj, nämligen att så väl herr Ström som nu sist herr Sjöström i stället för att taga konsekvensen av en felaktig uppläggning av denna sak söka kasta skulden på utskottet. Man säger: Varför har ej utskottet begärt en utredning? Visserligen ha vi begärt en författningsändring, men då kunde utskottet ha begärt utredning. Är det icke att ställa anspråken på utskottet rätt höga! Jag vill göra den motfrågan: varför ha icke motionärerna hemställt om utredning i saken? Det hade väl varit den rätta vägen. Jag vill ej gå in på de fackmässiga frågorna. Det mesta och bästa man kan säga är, att vi i utskottet förstodo, att förhållandena i Göteborgs hamn äro sådana, att det är önskvärt, att en ändring kommer till stånd såsom motionärerna önska. Jag tycker, att herr Ström ej har fog för sin förklaring, att när han ej lyckats övertyga en enda i utskottet, så berodde det på, att de övriga ledamöterna ej voro sakkunniga. Det måste ändå vara en svaghet i uppläggningsen, om av utskottets ledamöter, så väl hans partikamrater som andra, ingen enda kunnat övertygas av de anförda sakskälen. Under en tidigare debatt, den om dechargen, lärde vi oss, att sakkunskapen i fråga om tillsättande av professorer kunde vara till skada, och det underströks, hur det sunda bondförståndet till sist borde bedöma en sådan fråga. Det är det som har skett i denna fråga.

Herr **Ström**: Herr talman! Endast ett par ord. Herr Olsson påpekade, att i stället för att ge utskottet skulden för detta att inget utredningskrav påyrkats från utskottets sida, borde man ha rätt att fordra, att motionärerna skulle ha föreslagit utredning. Beträffande denna punkt äro motionärerna av den uppfattningen, att det utan vidare kan påyrkas en sådan författningsändring, som föreslagits i motionen. Men motionärerna anse, att då utskottet icke vågat gå med på en sådan ändring men dock anser, att allt talar för, att en sådan förändring bör komma till stånd, så borde utskottet ha föreslagit en utredning i sådant syfte. Vad jag vänt mig mot är, att utskottet i motiveringen och ge-

nom sin talesman här i kammaren helt och fullt understryker, att det är riktigt vad motionärerna påpekat, och att det är berättigat med en förändring, men att utskottet efter denna motivering kommer med ett yrkande, som står stick i stäv mot densamma, nämligen att motionen måtte avslås. Och det är ej nog med det, utan man anvisar ej några åtgärder för att komma fram på en väg, som skulle leda till, att denna oriktiga författning ersättes med en, som står i bättre överensstämmelse med vad de verkliga förhållandena kräva. Det är det, som jag anser vara riktigt, och det måste man säga, att vill man åstadkomma en förändring, bör man anvisa den väg, varpå förändringen skall kunna ske. Då duger det ej att komma med en välvillig motivering och sedan yrka avslag på de åtgärder, som föreslås för att komma fram till en förändring.

I fråga om behörigheten, att vara befälhavare å farttyg i inre fart.
(Forts.)

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen, som under herr Ströms sista anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 17.

Vidare upptogs till behandling andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående lantarbetarnas bostadsförhållanden.

Ang. lantarbetarnas bostadsförhållanden.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 377, hade herr *Sävström m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära undersökning av lantarbetarnas bostadsförhållanden och framläggande snarast möjligt för riksdagen av förslag till åtgärder dels för avhjälpande av nu rådande bristfälligheter och dels för tryggande i framtiden av en bättre ordning bland annat genom en med tillräckliga befogenheter utrustad bostadsinspektion på landsbygden.

Utskottet hemställde, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t begära fortsatt undersökning rörande lantarbetarnas bostadsförhållanden samt utredning om och på vad sätt genom åtgärder från det allmännas sida bristfälligheter på detta område skulle kunna avhjälpas och för framtiden i möjligaste mån förhindras att uppstå ävensom framläggande för riksdagen av de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herr *Lindberg*, fru *Nordgren* samt herrar *Vougt* och *Ericsson* i Sörsjön, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att andra kammaren — — — från det allmännas sida — bland annat genom en med tillräckliga befogenheter utrustad bostadsinspektion på landsbygden — bristfälligheter på detta område — — — kunna föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Fru Nordgren: Herr talman! Då riksdagen år 1928 behandlade frågan om undersökningar angående lantarbetarnas bostadsförhållanden, föll densamma på en högerreservation, vari hävdades, att man borde avvakta resultatet av de undersökningar, som redan pågingo. I år har frågan kommit i annat läge. Man har på högerhåll ändrat sinnesstämning, och man är nu inom utskottet enig om att undersökningarna böra fortsättas samt att utredning bör komma till stånd rörande åtgärder från det allmännas sida för att avhjälpa förefintliga brister på detta område, samt att för riksdagen de förslag skola framläggas, vartill en dylik utredning kan föranleda. Då det det oaktat även denna

Ang. lant-
arbetarnas
bostads-
förhållanden.
(Forts.)

gång föreligger en reservation, nu från socialdemokratiskt håll, är det därför, att utskottets majoritet och reservanterna på en punkt, som de senare anse ganska viktig, ha delade meningar. Reservanterna anse nämligen, att om det skall bli några effektiva resultat av de eventuella åtgärderna är det av behovet påkallat, att det säges ifrån i utskottets yrkande, att bland andra åtgärder, som böra förekomma, är frågan om en med tillräcklig befogenhet utrustad bostadsinspektion på landsbygden av särskild vikt. När man läser utskottsmajoritetens motivering, kan man kanske tycka, att det är överflödigt med en sådan reservation, därför att på sidan 2 framhålles att uppmärksamheten bör riktas på anordnande av en särskild bostadsinspektion på landsbygden. Men det är att märka, att man icke vill, att denna inspektion skall vara utrustad med någon befogenhet, utan man säger, att »genom denna inspektions sakkunniga och rådgivande verksamhet kunde säkerligen bättre förhållanden ernås» etc. Då vi påyrka att det bör inrättas en sådan effektiv bostadsinspektion, är det delvis beroende på gjorda erfarenheter på detta område. Som bekant har, i trots av att riksdagen år 1921 avtog en av herr Sjölander väckt motion om obligatorisk bostadsinspektion på landsbygden, en ordnad bostadsinspektion ändå på sina håll kommit till stånd även på landsbygden genom vissa landstings försorg. Sålunda ha vi i Malmöhus län i cirka 10 år haft dylik inspektion, vilken utträttat ett storartat arbete. Vad som här utträttats har dock endast kunnat ske på frivillighetens och samförståndets väg, och i de fall, där vederbörande treds-kats, har ingenting kunnat åtgöras, emedan det saknas lagliga bestämmelser, som gör det möjligt att sätta makt bakom ordet, om jag får använda ett sådant uttryck. Det är därför vi reservanter ansett det vara av vikt att det tydligt säges ifrån att en med tillräckliga befogenheter utrustad bostadsinspektion bör komma till stånd, om resultat skall kunna uppnås.

Jag skall, för att ej uppehålla tiden, med dessa ord be att få yrka bifall till den av herr Lindberg m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Nordkvist: Herr talman! Utskottet har klart angivit, att utskottet är medvetet om, att missförhållanden i vissa fall föreligga på detta område, och utskottet har varit besjälad av önskan, att något skulle göras för bristernas avhjälpande. Det enda, som skiljer majoritetens ståndpunkt från reservanternas, är, att reservanterna vilja ha med ett direktiv för den utredning utskottet begär, medan majoriteten anser, att sådant direktiv icke bör givas. Det är endast i den punkten vi skilja oss åt. Men vi ha gått något längre än klämman angiver, i det att vi, som den föregående ärade talaren påpekade, i motiveringen även pekat på möjligheten att gå vägen med en särskild inspektion. Vi hålla dock ej för otroligt, att även andra möjligheter finnas för att nå det mål, som är gemensamt för utskottets majoritet och reservanterna.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sävström: Herr talman! Endast några få ord. Jag vill som motionär uttala vårt tack till utskottet för dess välvilliga behandling av motionen. Jag skulle kunna uttala det tacket både till reservanterna och till utskottets majoritet. Jag förmodar, att det nu blir så, att riksdagen godkänner vad utskottet här föreslagit och att en utredning snarast kommer till stånd, som kan åstadkomma åtgärder, som på ett effektivt sätt kunna avhjälpas de stora missförhållanden, som på många håll äro rådande. Jag är sålunda tacksam för den behandling, som utskottet givit detta ärende.

Det är klart, att om det blir votering i frågan, så kommer jag att rösta för reservationen, men jag är i alla fall ganska tillfredsställd.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

*Ang. lant-
arbetarnas
bostads-
förhållanden.
(Forts.)*

§ 18.

Föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion, II: 374, angående vissa ändringar i förordningen den 29 november 1867 angående forntida minnesmärkens fredande och bevarande; och anförde därvid:

*Om ändringar
i förordningen
angående
fortida min-
nesmärkens
fredande och
bevarande.*

Herr Lovén: Herr talman! Jag befinner mig i samma predikament som motionären i den föregående frågan, att jag kan uttala ett tack till utskottet för den välvilliga behandling, som motionen har rönt hos detsamma.

I den motion, som jag väckt i denna fråga, har ju icke ifrågasatts, att alla fornminnen, som överhuvud taget finnas i Skåne, skola under alla förhållanden få stanna kvar där nere. Det har tvärtom i motionen tydligt sagts ifrån, att i de fall, då det icke anses oundgängligen nödvändigt för de olika landskapens kulturhistoria, att föremålen få behållas, skola de kunna föras upp till statens historiska museum här i Stockholm. När detta framhållits redan i motionen, förefaller det ju, som om vitterhetsakademiens på ett ställe något bryska avstyrkande gärna kunde varit borta. Nu är det i alla fall så, att i vitterhetsakademien är det icke mindre än fem professorer, som reserverat sig, nämligen professorerna Rydbeck, Kock, Wrangel, Fürst och Nilsson. Alla dessa ha tillstyrkt bifall till motionen. Detsamma har filosofiska fakulteten i Lund gjort, och tillförordnade kanslern för universitetet har uttalat, att han tillstyrker åtgärders snara vidtagande för att tillförsäkra historiska museet i Lund en ställning, som möjliggör, att det bättre än hittills må kunna fylla sin uppgift.

Professor Rydbeck, den särskilt sakkunnige från Lund i vitterhetsakademien, har avlämnat en mycket utförlig reservation gentemot vitterhetsakademiens avstyrkande. I utskottets föreliggande utlåtande har endast medtagits ett koncentrat av vad han anför. Jag vill dock, herr talman, ur hans reservation till akademiens utlåtande anföra en sak, som är så talande för hur det har gått och hur det kan komma att gå, om det icke blir någon ändring.

I november 1928 påträffades en skelettgrav i ett grustag strax söder om Malnö. Det visade sig, att den var 4,000 år gammal och innehöll en kvinnlig individ av det under gånggriftens tid invandrade stridsyxefolket. Professor Rydbeck konserverade denna grav. Hela graven med skelett och omgivande gruslager inkapslades i gips och transporterades till historiska museet i Lund. För detta ändamål nedlade professor Rydbeck tre månaders arbete med fem timmar om dagen. När han hade gjort detta, hemställde han, att detta för Skåne och Lunds universitet så värdefulla fynd skulle få lov att stanna i Lund. Detta tilläts, men riksantikvariens uttalade samtidigt, »att nästa gång ett dylikt likvärdigt fynd gjordes, skulle det tillfalla statens historiska museums samlingar». Det är ju helt naturligt, att om man skulle påträffa en annan grav med t. ex. ett manligt skelett från samma tidsperiod, så icke ger professor Rydbeck sig till att offra tre månaders arbete för att göra det i ordning, om han sedan så att säga blir fråntagen detsamma för att det skall transporteras hit till Stockholm. Helt naturligt, säger professor Rydbeck, vill jag medverka till att ett likadant fynd av ett kvinnligt skelett från denna tid blir konserverat och sänt till statens historiska museum i Stockholm. Riksantikvariens uttalande är emellertid så pass mångtydigt, menar professor Rydbeck, att om man skulle

Om ändringar
i förordningen
angående
fortida min-
nesmärkens
fredande och
bevarande.

hitta exempelvis en mansgrav med stridsyxan från den äldre bronstiden, skulle detta fynd eventuellt överlämnas till statens historiska museum, och man skulle sålunda icke få behålla det där nere. Uttrycket är så tänjbart, anser professor Rydbeck, att mycket hänger på vem som vid det tillfället sitter som riksantikvarie.

(Forts.)

Jag har velat anföra detta exempel ur professor Rydbecks reservation för att visa, vart det skulle leda, om icke någon snar ändring härutinnan blir vidtagen. Nu är ju den gällande förordningen så pass gammal som från 1867, så att det kan väl vara på tiden, att den blir ändrad, och riksantikvarien har ju också efter den påkörare, som kom förra året, då en liknande fråga behandlades här i riksdagen, hos ecklesiastikministern begärt tillkallandet av sakkunniga för en utredning om denna sak. Jag har hos herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet förvissat mig om att han helt och fullt sympatiserar med det uttalande, som professor Rydbeck i Lund har gjort, och han har dessutom för några år sedan själv haft ett yttrande här i kammaren, som helt och hållet överensstämmer med vad reservanterna i vitterhetsakademien ha uttalat.

Nu har utskottet anfört, att det »anser det vara av vikt, att de synpunkter, som framhållits i fråga om Lunds historiska museum, vid en eventuellt blivande utredning av förevarande spörsmål bliva beaktade och hemställer därför» o. s. v. Jag skulle ha önskat, att man i själva klämman hade sagt, att denna sak skall tagas under *allvarligt* övervägande, men det räcker kanske med att man sagt det i motiveringen. Jag skall därför, samtidigt som jag uttalar mitt tack till utskottet för dess både välvilliga och uttömmande behandling av ärendet, be att få uttala den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet icke dröjer med att igångsätta denna utredning, och att han i sin mån ser till att vad som kan göras också göres för att i någon mån åstadkomma en ändring härvidlag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Svedman: Herr talman! Denna motion är mycket närbesläktad med en motion, som framfördes här i kammaren för ett år sedan, och det utskott, som behandlade den motionen, är detsamma, som nu behandlat herr Lovéns motion. I år har utskottet samlat sig kring ett yrkande, men i fjol klöv utskottet sig i två hälfter. Dock hade jag ansett, att det varit önskvärdt och mera befogat om utskottet redan i fjol stått enig, såsom fallet är i år. En sinnesändring har tydligen inträffat inom utskottet liksom även hos herr Lovén. Herr Lovén, som framburit motionen i år, förklarade för ett år sedan, när den då väckta motionen behandlades, att innehållet i densamma vore blott nonsens. Visserligen förklarade han det icke här i kammaren utan i den tidning, som har förmånen att mottaga yttringarna av hans politiska livsåskådning samt parlamentariska rön och reflexioner. Men han uttalade det i alla fall offentligt; nu har han fått sitt straff och jag vill icke lägga sten på börda.

Emellertid förefaller det, att, sedan något inträffat, nämligen riksantikvariens initiativ i frågan, denna motion vore tämligen överflödig. Riksantikvarien har nämligen den 7 januari i år gjort en framställning till Kungl. Maj:t, vari begäres en nyordning för och omorganisation av fornminnesvården här i landet, och han åberopar därvidlag ungefär de synpunkter, som i fjolårets motion gjordes gällande, och vilka här i årets motion och i herr Lovéns anförande ytterligare understrukits. Jag skulle därför kunna anse, att den framställning, som här är gjord, som sagt är överflödig, och framförallt finner jag icke skäl till att i utskottets kläm den del av sista meningen, som börjar med ordet »jämväl» fått plats, ty riksantikvariens framställning och de direktiv, han där lämnat, innesluta frågan om provinsmuseernas ställning till statens historiska museum, och denna fråga är också ägnad att i hela sin vidd upptagas

till behandling. Alltså är även Lunds historiska museums intressen i gott för-
var i denna riksantikvariens anhallan.

Jag vill emellertid icke göra något ändringsförslag i det yrkande, vartill utskottet kommit, men jag begagnar tillfället att här uttala min livliga anslutning till riksantikvariens gjorda begäran och det initiativ, som för några månader sedan kom från honom, och hoppas jämväl, att regeringen måtte snarast utreda alla de åtgärder, som äro erforderliga för att tillgodose icke blott Lunds universitets historiska museums utan även andra stora och välskötta landsortsmuseers rimliga krav och intressen vid sidan av statens historiska museum. Ty, herr talman, det finns här i landet provinser, som i detta avseende tåla en jämförelse med Skåne.

Om ändringar i förordningen angående fornida minnesmärkens fredande och bevarande.

(Forts.)

Herr Lovén: Herr talman! Då herr Svedman förmenade, att det inträtt en sinnesändring såväl hos utskottet som hos mig, är det nog riktigt, men jag trodde, att han skulle låtit sig nöjas med den avbön, som jag gjorde i mitt förra anförande, då jag sade, att den motion, som väcktes i fjol, nog hade verkat som en körare på tillkomsten av den sakkunnigutredning, som nu är å bane.

Vad jag i fjol talade om nonsens, avsåg det väsen, som man förde i hela Sveriges press om den »madonna», som man tagit från dem på Gotland. Jag ansåg det vara ett nonsens att föra ett sådant väsen, därför att man hade ju på annat håll berövats mycket mera än en gammal madonna.

Sedan vill jag göra herr Svedman uppmärksam på, när han talar om att andra provinser kunna vara lika berättigade som Skåne, att i Skåne har man ett universitet i Lund, där man skall utbilda arkeologer av facket och att man behöver universitetets historiska museum för att kunna göra det. Det universitet, som finnes på Gotland, är tämligen osynligt både för mig och för herr Svedman. När det blir ett universitet på Gotland, skall jag visst vara med om att yrka på att man där blir jämställd med Skåne.

Herr Svedman: Herr talman! Jag vill endast erinra herr Lovén om att det finns flera universitet i landet än Lunds universitet.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Herr talman! Det synes mig vara olämpligt att herrarna på detta sätt tvista om de olika landsdelarnas företräden. Redan förra året uttalade jag den uppfattningen, att museerna ute i orterna böra få behålla de fynd, som där göras. Med den livliga trafik, som numera råder tack vare automobilväsendet, reser folk för att studera de olika provinserna, och då är det tydligt, att de, när de studera vad som finns inom dessa, också vilja studera fornminnena. Jag finner det därför vara berättigat, att Gotland får behålla de fornminnen, som tillhöra Gotland, och Skåne de fornminnen, som tillhöra Skåne. Jag tror, att vi alla landsortsrepresentanter skulle kunna förena oss om ett önskemål, det nämligen, att varje provins skall få behålla de historiska fynd, som tillhöra provinsen.

Herr Mosesson: Herr talman! Då här i debatten icke något annat yrkande blivit gjort än om bifall till utskottets hemställan, kunde det kanske vara opåkallat att säga någonting från utskottets sida, men jag skall blott säga två ord. Det är först, att vi få dock icke förgäta, att vid en konflikt mellan ett riksintrasse och ett provinsintrasse, bör riksintrasset ha företrädesrätten. Vidare är det historiska museum, som finns i Lund, ett statens museum och är det ju ock ett alldeles särskilt intrasse att studerande av arkeologi ha ett museum i närheten, så att de icke behöva resa vare sig till Köpenhamn, alltså till utlandet, eller till Stockholm för att få det studiematerial, som är nödvändigt för dem.

*Om ändringar
i förordningen
angående
fornåda min-
nesmärkens
fredande och
bevarande.*

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan, vilket beslut skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 19.

(Forts.)

Härefter föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Vaxholms stad m. m.;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande av medel för bestridande av viss ersättning till Västerås stad;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp och iordningställande av beskickningshus i Haag;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad av anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande av en parallellavdelning i realskolan vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm till Katarina realskola därstädes;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för medicolegala besiktningar;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utbildningskurs för rättsobducenter;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till återuppförande av en nedbrunnen gymnastikbyggnad vid statens uppfostringsanstalt å Bona m. m.; och

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till resor för patienter vid vissa anstalter för radiumbehandling jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 20.

*Ang. anslag
till viss polis-
verksamhet.*

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskild polisverksamhet för uppdragande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. jämte en i ämnet väckt motion begärdes ordet av

Herr **Mosesson**, som yttrade: Herr talman! Jag anhåller att med några ord få fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som är mycket beklämmande. Det är bland alla rättsinniga medborgare en känd och djupt känd sak, att smuggling och andra sådana företeelser, som förekomma, vålla alldeles oerhörd skada, och det är också ett ytterst beklagligt förhållande, att dessa företeelser trots alla ansträngningar, som göras från statsmakternas sida för att komma dem till livs, icke låtit sig bemästras utan tvärt om på vissa punkter tilltagit. Jag har på grund av det intresse, som jag har för dessa företeelser, kommit till den uppfattningen, att en av anledningarna till dessa sorgliga förhållanden är, att man ifrån tullens sida satt sin främsta lit till snabbgående båtar, med vilka man skall bevaka kusten, och så har vissa tullstationer efter hand indragits, vid vilka tullklarering förr ägde rum. Jag tror, att det kommer att visa sig omöjligt att med tulljagarna kunna bevaka hela vår väldiga skärgård, och att vi i följd härav få se till att vi därvidlag gå tillbaka till de förhållanden, som voro rådande förut. Det var ju i besparingssyfte, som man beslöt indragningen av dessa tullstationer, men jag tror, att erfarenheten på detta område kommer att visa, att denna besparing för statsverket icke blir någon besparing utan

vi få lägga ut dessa pengar på snabbgående tullbåtar och ändå icke lyckas att på det sätt, som vi önska, hålla denna vidriga hantering borta. Jag har, herr talman, icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Ang. anslag
till polis-
verksamhet.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Slutligen föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till överståthållarämbetet; och

nr 122, i anledning av väckt motion om viss ersättning till landsfiskalen Gustaf Bjöörn; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 1 och 12 §§ lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § lagen den 4 juni 1913 (nr 159) angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbezeichnung och lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 9 oktober 1914 (nr 422) angående förbud i vissa fall mot varors förseende med oriktig ursprungsbezeichnung och saluhållande av oriktigt märkta varor.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 22.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utöandet av statens tobaksmonopol jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker, m. m., ävensom i ämnet väckta motioner; samt

andra lagutskottets memorial, nr 28, angående arvode åt byråchefen Gunnar Palm, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av viss fråga.

§ 23.

Justerades protokollsutdrag.

§ 24.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Herou</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 1 maj,
› <i>Spångberg</i>	› 4 » » » 1 »
› <i>Svedberg</i>	› den 3 maj,
› <i>Ros</i>	› 2 dagar fr. o. m. den 1 maj,
› <i>Hallén</i>	› 4 » » » 1 »
› <i>Nordling</i>	› 4 » » » 1 »

herr <i>Andersson</i> i Rasjön	under 4 dagar fr. o. m. den 2 maj,
» <i>Månsson</i> i Erlandsro	» 2 » » » 1 »
» <i>Selberg</i>	» 4 » » » 3 » och
» <i>Johanson</i> i Hallagården	» 6 » » » 1 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.30 e. m.

In fidem
Per Cronvall.